

**UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

DIPLOMSKA NALOGA

LUKA STERLE

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Študijski program: Predšolska vzgoja

FUNKCIONALNA PISMENOST
VZGOJITELJEV V VRTCU

DIPLOMSKA NALOGA

Mentorica:
dr. Darija Skubic

Kandidat:
Luka Sterle

Somentorica: dr. Damjana Kogovšek

Ljubljana, november 2012

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici dr. Dariji Skubic za mentorstvo in somentorici dr. Damjani Kogovšek za nasvete in predloge ob nastajanju naloge.

Zahvala gre tudi strokovnim delavcem, ki so si vzeli čas in rešili anketne vprašalnike, ki sem jih uporabil pri raziskavi.

Zahvaljujem se tudi moji mami in bratu, ki vedno verjameta vame.

Posebna zahvala pa gre moji ljubi ženi, ki mi je bila v času nastajanje naloge v veliko spodbudo, pomoč in podporo.

POVZETEK

Nekoč je lahko posameznik v družbi uspešno funkcioniral že s tem, da se je znal podpisati in nekaj malega prebrati. To pa danes še zdaleč ni dovolj. Za današnje delo mora posameznik obvladati fleksibilno branje raznovrstnega gradiva, s katerim se vsakodnevno srečuje, si samostojno poiskati informacije iz različnih virov in imeti dovolj znanja za delo z računalnikom. V diplomski nalogi sem raziskoval bralno, funkcionalno, dokumentacijsko in računalniško pismenost vzgojiteljev, med katere spadajo odnos strokovnih delavcev do branja, uporaba kritičnega mišljenja, znanje pri delu z računalnikom, mnenje o lastnem pravopisnem znanju ter vzgojiteljevo soočanje z novimi načini pisanja priprav in analiz. Rezultate, ki sem jih pridobil z anketnim vprašalnikom, sem kvantitativno obdelal in interpretiral ter primerjal rezultate vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja. Strokovni delavci imajo pozitiven odnos do branja, o prebranih besedilih razmišljajo, vendar jih kritično o tem preišlja le tretjina. Svojo dokumentacijsko pismenost označujejo kot ustrezno, pri računalniški pismenosti pa se srečujejo z določenimi omejitvami. Funkcionalna pismenost vzgojiteljem zagotavlja nemoteno in samostojno opravljanje svojega dela, da pa bi ta ostala v koraku s časom, morajo slediti novostim, se redno izobraževati ter skrbeti za svojo osebno rast.

Ključne besede: pismenost, bralna pismenost, dokumentacijska pismenost, računalniška pismenost, funkcionalna pismenost, vzgojitelji/strokovni delavci vrtca

ABSTRACT

There was a time, when the ability to sign and do a bit of reading, was sufficient for a person to be able to successfully function within the society. Today however, that is not nearly enough. To be able to work, a person has to master flexible reading of diverse materials encountered on daily basis, be able to locate information in a variety of sources on her/his own, and poses sufficient knowledge for working with computers. In this thesis, I take a look at reading, functional, document, and computer literacy of preschool teachers, including their attitude towards reading, their ability to think critically, ability to work with computers, their opinion on their own grammar skills, and their ability to tackle new ways of composing preparations and analyses. The results, acquired through the means of a questioner, have been accordingly processed and interpreted. I have also compared the results of preschool teachers with the results of preschool assistants. Their attitude towards reading is mostly positive, they do contemplate the texts, but only a third of them do so critically. They consider their document literacy as adequate, but encounter a number of limitations when it comes to computers. Functional literacy enables the teachers to do their job smoothly and independently. In order for their work to be up to date, they have to follow innovations, regularly educate themselves, and take care of their own personal development.

Key words: literacy, reading literacy, document literacy, computer literacy, functional literacy, preschool teachers

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 PISMENOST	2
2.1 Opredelitev pojma	2
3 RAZLIČNE VRSTE PISMENOSTI	5
3.1 Družinska pismenost	5
3.2 Porajajoča se pismenost.....	6
3.3 Začetna pismenost	6
3.4 Prehodna pismenost.....	6
3.5 Bralna pismenost	7
3.6 Pismenost odraslih.....	8
3.7 Informacijska pismenost.....	9
3.8 Funkcionalna pismenost	9
3.8.1 Trije vidiki funkcionalne pismenost.....	10
3.8.2 Problem funkcionalne (ne)pismenosti v svetu.....	10
3.8.3 Funkcionalna pismenost odraslih v Sloveniji.....	11
3.8.4 Ukrepi za zmanjšanje oz. odpravljanje in preprečevanje funkcionalne nepismenosti... 14	
4 OPREDELITEV PROBLEMA	16
5 HIPOTEZE	16
6 METODA	17
6.1 Vzorec.....	17
6.2 Pripomoček.....	17
6.3 Postopek	17
7 REZULTATI IN INTERPRETACIJA	19
7.1 Odnos strokovnih delavcev do branja	19
7.1.1 Ali strokovni delavci vrtca radi berejo?.....	19
7.1.2 Kaj strokovni delavci največ berejo?	20
7.1.3 Kaj naredijo strokovni delavci, ko preberejo besedilo?.....	22
7.1.4 Kako pogosto strokovni delavci berejo?	24

7.2 Funkcionalna pismenost strokovnih delavcev pri vzgojnem delu.....	26
7.2.1 Ali se strokovni delavci srečujejo s težavami pri izpolnjevanju dnevnika?.....	26
7.2.2 Kakšna so sporočila strokovnih delavcev namenjena staršem?.....	28
7.2.3 Ali imajo strokovni delavci težave pri izpolnjevanju obrazcev?	30
7.2.4 S kakšnimi težavami se srečujejo strokovni delavci pri pisanju priprav in analiz?	32
7.2.5 Kako strokovni delavci ocenjujejo svoje pravopisno znanje?	34
7.3 Računalniška pismenost strokovnih delavcev vrtca	36
7.3.1 Kakšno je znanje strokovnih delavcev pri delu z računalnikom?.....	36
7.3.2 V kakšne namene strokovni delavci vrtca uporabljajo računalnik pri vzgojnem delu?	38
7.4 Sklepne ugotovitve	40
8 SKLEP	41
9 LITERATURA	43
10 PRILOGA	44

KAZALO SLIK

Slika 1: Odnos strokovnih delavcev do branja	19
Slika 2: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali radi berejo.....	20
Slika 3: Besedilne vrste, po katerih strokovni delavci najraje posegajo	21
Slika 4: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kaj največ berejo.....	22
Slika 5: Mnenja strokovnih delavcev o prebranem besedilu.....	23
Slika 6: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kaj storijo ko preberejo besedilo	24
Slika 7: Težave strokovnih delavcev vrtca pri izpolnjevanju dnevnika	26
Slika 8: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali imajo težave pri izpolnjevanju dnevnika	27
Slika 9: Kakšna so sporočila strokovnih delavcev namenjena staršem.....	28
Slika 10: Primerjava med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja pri obveščanju staršev.....	29
Slika 11: Težave strokovnih delavcev pri izpolnjevanju obrazcev	30
Slika 12: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali imajo težave pri izpolnjevanju obrazcev.....	31
Slika 13: Težave strokovnih delavcev pri pisanju priprav in analiz.....	32

Slika 14: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kakšne težave imajo pri pisanju priprav in analiz	33
Slika 15: Kako strokovni delavci ocenjujejo svoje pravopisno znanje	34
Slika 16: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na oceno svojega pravopisnega znanja	35
Slika 17: Računalniško znanje strokovnih delavcev vrtca	36
Slika 18: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede računalniškega znanja ..	37
Slika 19: Namen uporabe računalnika strokovnih delavcev pri vzgojnem delu	38
Slika 20: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na uporabo računalnika pri vzgojnem delu	39

KAZALO TABEL

Tabela 1: Delovne dobe anketirancev (N = 70)	17
--	----

1 UVOD

Pismenost je v osnovi zmožnost komuniciranja v družbi na vseh področjih. Da se lahko aktivno vključimo v družbo, ta od nas zahteva poznavanje mehanizmov njenega delovanja, kritično mišljenje, s katerim se lahko preišljeno odzivamo. V družbi se kriteriji pismenosti nenehno spreminjajo in zvišujejo, zato je treba iskati nova znanja, ki nam pri tem pomagajo. Področje branja je silno pomembno, saj sta osvojena tehnika in dobro razvite sposobnosti razumevanja prebranega nujna za uspeh v družbi ali doma. Da je problem pereč, kaže vse več raziskav, ki želijo od današnje visoko razvite družbe vedno več različnih informacij in razumevanj kompleksnih besedil.

Današnja družba pričakuje, da so informacije dostopne. Vseeno pa prihaja do težav pri njihovem iskanju. Računalniški programi postajajo vse bolj kompleksni, redno se nadgrajujejo, kar lahko nekemu, ki računalnika ne uporablja vsak dan, predstavlja problem. Same informacije so premalo, saj potrebujemo tudi znanje in tehnike, kako do teh informacij priti in kako jih znati koristno uporabiti. Osnova tega je, da informacijo najdemo, ovrednotimo in učinkovito uporabimo. Brez teh treh osnov sta dostop in razumevanje omejena. Za soočanje z vsemi temi problemi potrebujemo dovolj znanja s področja različnih pismenosti, ki pa jih ne pridobimo le v obdobju šolanja. Potrebno se je dodatno izobraževati in skrbeti za osebno rast, za kar pa veliko ljudi nima sredstev, možnosti, časa ali motivacije. Nekateri ljudje pa se jim izogibajo preprosto zato, ker nimajo niti osnovnih znanj, na katerih bi lahko gradili.

Teoretični del diplomske naloge opredeljuje pismenost odraslih, delitev pismenosti, kompleksnost funkcije pismenosti in stanje v svetu ter pri nas. V empiričnem delu sem prikazal rezultate anketnih vprašalnikov, s katerimi sem raziskal odnos strokovnih delavcev do branja, uporabo kritičnega mišljenja in računalnika pri načrtovanju vzgojnega dela ter težave pri izpolnjevanju različne dokumentacije.

Vprašanje, kakšna je funkcionalna pismenost vzgojiteljev v vrtcu, se mi torej zdi aktualno, zato sem z raziskavo skušal nanj odgovoriti v svoji diplomski nalogi.

V prvem poglavju ste lahko prebrali uvod v diplomsko nalogo, v drugem poglavju pa bom govoril o pismenosti na splošno, predstavil opredelitev pojma pismenosti in razlike v pisnih dosežkih odraslega prebivalstva, ki jih lahko razdelimo na pet ravni.

2 PISMENOST

Pismenost je trajno razvijajoča se zmožnost posameznikov, da uporabljajo družbeno dogovorjen sistem simbolov za sprejemanje, razumevanje, tvorjenje in uporabo besedil za življenje v družini, šoli, na delovnem mestu in v družbi. Pridobljeno znanje in spretnosti ter razvite sposobnosti posamezniku omogočajo uspešno in ustvarjalno osebno rast ter odgovorno delovanje v poklicnem in družbenem življenju. Poleg zmožnosti branja, pisanja in računanja, ki veljajo za temeljne zmožnosti pismenosti, se danes uporablja tudi pomen drugih zmožnosti (npr. poslušanje) in novih pismenosti, kot so informacijska, digitalna, medijska pismenost in druge, ki so pomembne za uspešno delovanje v družbi (Nacionalna strategija za razvoj pismenosti, 2007, 6).

2.1 Opredelitev pojma

Pojem pismenost (ang. literacy) izvira iz latinske besede »litteratus«, ki označuje človeka, ki se uči. V srednjem veku je bil pismen tisti, ki je znal brati latinsko. V dobi reformacije je beseda dobila nov pomen – označevala je zmožnost branja in pisanja v maternem jeziku (Pečjak, 2010: 11).

Pismenost je zelo vpeta v življenje odraslih ljudi. V vsakdanjem življenju in pri delu se nenehno srečujemo z različnimi informacijami, predvsem tiskanimi, število virov, iz katerih dobivamo informacije, pa se povečuje. V zasebnem in delovnem okolju moramo izbirati med številnimi informacijami iz različnih virov, zato da lahko sprejemamo odločitve, npr. opravimo nakup, poiščemo primerno službo, odpremo bančni račun, gremo na počitnice, vpišemo otroka v šolo ipd. Angleški sociolog A. Giddens ugotavlja, da je participacija posameznika v širši družbi pogoj za preživetje: »Informacije, ki jih ustvarjajo specialisti, vključno z znanstveniki v post-tradicionalni družbi, ne morejo biti več rezervirane za zaprte skupine, temveč jih posamezniki v vsakodnevnem življenju interpretirajo in upoštevajo.« (Giddens, 1994: 7) Pismenost je v sodobni družbi postala sredstvo in pogoj za opravljanje različnih vlog, ki jih imamo odrasli kot starši, delavci in državljani ter za nenehno učenje in sprejemanje novega znanja in informacij. Od tega, koliko smo pismeni, je v precejšnji meri odvisno, kako uspešni bomo pri opravljanju teh vlog zato je na tej ravni pismenost za posameznika pomembna. Tudi izsledki raziskave so potrdili, da je ustrezna raven pisnih spretnosti potrebna za uspešno delovanje v družbi, ki temelji na znanju. Pisni dosežki pa se

odražajo na trgu dela tako na ravni posameznika kot tudi na ravni države (Možina, 2000: 18).

Pisne spretnosti v veliki meri pridobimo v šoli. Po pričakovanjih so pisni dosežki na posameznih področjih pismenosti zelo odvisni od stopnje dosežene izobrazbe, z višjo izobrazbo se povečuje delež odraslih na višjih ravneh pismenosti. Povezanost med pismenostjo in izobrazbo poteka v obeh smereh. Povsem razumljivo je, da izobraževanje vpliva na pismenost, ker se večina ljudi nauči brati in pisati v šoli in ker se v šolskem okolju veliko bere in piše. Vendar pa je po drugi strani tudi res, da slabo pismeni ljudje običajno ne nadaljujejo šolanja na višjih stopnjah in tako tudi pismenost vpliva na izobraževanje (Možina, 2000: 26).

Samo z izobrazbo pa ne moremo pojasniti vseh razlik v pisnih dosežkih odraslih v Sloveniji. Velike razlike so tudi med starostnimi razredi na vseh področjih pismenosti. Med starejšimi je vsaj trikrat več odraslih na najnižjih ravneh pismenosti kot med mladimi (Raziskava Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju, 1998). Na vseh treh področjih pismenosti (besedilna, dokumentacijska in računska) imajo najboljše pisne spretnosti mlajši odrasli med 20. in 24. letom, ki se v povprečju uvrščajo med 2. in 3. raven pismenosti, najslabše pa starejši odrasli med 55. in 65. letom, njihovi povprečni dosežki se gibljejo na 1. ravni na vseh treh področjih pismenosti (Možina, 2000: 29).

Pet ravni pismenosti:

- Prva raven: zajema osebe z zelo pomanjkljivim spretnostmi, ki npr. iz informacij, natisnjenih na škatlici z zdravili, niso sposobne razbrati pravilne količine zdravila, ki jo morajo dati otroku.
- Druga raven: te osebe so sposobne razbrati samo gradiva, ki so enostavna in jasna ter kjer naloge, ki jih zajemajo, niso preveč kompleksne. Odražajo nizko raven spretnosti, vendar ne tako nizko kakor prva raven. Gre za ljudi, ki znajo slabo brati. Sicer so razvili sposobnosti, ki jim pomagajo pri vsakodnevnem srečevanju z določenimi zahtevami, vendar pa jih slabo razbiranje podatkov ovira pri soočanju z novimi zahtevami, npr. pri učenju novih delovnih spretnosti.
- Tretja raven: gre za minimum, ki še zadostuje za reševanje vsakdanjih zahtev v kompleksnih okoljih. Približuje se ravni, ki se zahteva za uspešno končanje srednješolskega izobraževanja in za nadaljevanje šolanja na terciarni ravni.

- Četrta in peta raven: gre za osebe, ki pri ravnanju z informacijami obvladujejo spretnosti višjega reda (Ivančič, Gnidovec, 2006: 116).

Razlike v pisnih dosežkih med starostnimi razredi lahko pripišemo razlikam v dolžini šolanja in procesom pozabljanja šolskih znanj. Pri mlajših odraslih so šolske pisne prakse še ohranjene, poleg tega pa se v povprečju šolajo dlje, kot so se imele možnost šolati starejše generacije. Pomembna je ugotovitev, da se razlike v pisnih spretnostih ohranjajo med najstarejšim in najmlajšim starostnim razredom, tudi če primerjamo samo tiste odrasle, ki imajo končano srednjo šolo (Možina, 2000: 29).

Generacija mladih od 16. do 25. leta izstopa po boljših pisnih dosežkih na vseh treh lestvicah. Podatki pa kažejo na velike razlike v pisnih dosežkih tudi med mladimi samimi. Po pričakovanjih dijaki in študenti dosegajo boljše pisne rezultate kot njihovi vrstniki, ki se ne šolajo. V Sloveniji začetno izobraževanje na primarni stopnji tistim mladim, ki ne nadaljujejo šolanja na sekundarni stopnji, ne zagotavlja ohranjanja pisnih spretnosti na ustrezni stopnji, ki bi jim omogočila nadaljnje učenje in izobraževanje v kasnejših letih (prav tam).

Razlike v pisnih dosežkih odraslega prebivalstva v Sloveniji kažejo veliko razslojenost prebivalstva tudi na področju pismenosti. Domnevamo lahko, da se bo z odhodom starejše generacije s trga dela splošna raven pisnih spretnosti populacije izboljšala, ob predpostavki, da starejše generacije dosegajo slabše rezultate pismenosti predvsem zaradi splošno nižje izobrazbene ravni in ob predpostavki, da pri mlajših generacijah ne bo prišlo do upada pisnih spretnosti skozi čas. Sledenje je zelo odvisno od tega, koliko priložnosti bodo imeli oziroma v kolikšni meri bodo vse življenje izkoriščali formalne in neformalne priložnosti za učenje v življenjskem in delovnem okolju (prav tam).

V drugem poglavju sem govoril o pismenosti na splošno, predstavil opredelitev pojma pismenosti in razlike v pisnih dosežkih odraslega prebivalstva, ki jih lahko razdelimo na pet ravni. V naslednjem poglavju pa bom predstavil različne vrste pismenosti, ki sem jih razvrstil kronološko glede na odraščanje človeka, kako se pismenost prične razvijati in postaja z leti šolanja vedno bolj kompleksna, vse do trenutka, ko se človek osamosvoji in naj bi dobro obvladal vse vrste pismenosti, za uspešno vključevanje in delovanje v družbi.

3 RAZLIČNE VRSTE PISMENOSTI

Pismenost je pojem, ki ga je težko enoznačno opredeliti; praktično nemogoče pa ga je opredeliti z eno samo definicijo, saj se pojem pismenost uporablja v različnih pomenih (Pečjak, 2010:11).

3.1 Družinska pismenost

V povezavi s pismenostjo se pojavlja tudi termin družinska pismenost. Najpogosteje je definirana kot koncept, ki vključuje naravno nastajajoče izobraževalne dejavnosti v okviru doma in družine (L. M. Morrow, 2001: 60).

Zaradi kompleksnosti področja bi družinsko pismenost težko opredelili le z eno oznako, zato navajamo več definicij. Raziskovalci L. M. Morrow, J. R. Paratore, D. H. Tracy in S. B. Neuman so v zborniku »The International Reading Association« (1994, v: L. M. Morrow, 2001) družinsko pismenost opredeli z več vidikov, in sicer: vključuje načine, na katere starši, otroci in člani razširjene skupine uporabljajo pismenost doma in v skupnosti, lahko se pojavi spontano med navadami dnevnega življenja ter pomaga staršem in otrokom pri tem, da se stvari opravijo. Starši jo lahko uvajajo namenoma ali pa se pojavi, ko gredo z otroki po vsakdanjih opravkih (prav tam).

Aktivnosti družinske pismenosti odsevajo etnično, rasno ali kulturno identiteto (dediščino) skupnosti, v kateri živijo družine. V družinah potekajo številne aktivnosti, kot so branje, risanje ali pisanje, s katerimi starši izražajo in prenašajo ideje, oblikujejo in sprejemajo komunikacijska sporočila, redno zapisujejo (npr. opombe), označujejo, pišejo sezname, sledijo pisnim navodilom ali se s pogovorom, branjem in pisanjem seznanjajo z idejami v knjigah, ki jih berejo in o katerih skupaj razmišljajo. Lahko so vodene tudi zunaj domov, v ustanovah, kot so šola ali javna knjižnica. Pogosto je namen teh aktivnosti podpora staršem, otrokom in družinam pri otrokovem približevanju šolski pismenosti; vključuje družinsko branje, dopolnjeno z domačimi zadolžitvami in pisanjem poročil (Grginič, 2006: 12).

W. Teale (1986) meni, da je najpomembnejša značilnost družinske pismenosti ustvarjanje neodvisnih priložnosti za otrokovo raziskovanje pisnega jezika in njegovo opazovanje drugih, ko uporabljajo pisni jezik (Grginič, 2006: 12, nav. po Teale, 1986).

3.2 Porajajoča se pismenost

Najbolj značilno vedenje na stopnji porajajoče se pismenosti je, da se otrok pretvarja, da bere in piše. Otroci v tem obdobju spoznavajo pismenost na zelo globalen način. Tako npr. otrok lahko gleda knjigo in ilustracije v njej. Pri tem ima lahko knjigo obrnjeno narobe, bolj kot začetek ga zanimata sredina in konec zgodbe. Otroci v tem obdobju pri branju spoznavajo knjige, tisk in ilustracije. Pogosto tudi radi »pišejo« številne zgodbe znanim osebam in prijateljem. Ker otrok še ne pozna odnosa črka – glas, povsem slučajno postavlja na papir različne znake (črke, številke in druge znake). Edina težava je, da zna tak zapis prebrati le otrok sam. To je obdobje, ko je otrok že sposoben preslikavati določene besede s table ali drugega lista, pri čemer se pogosto pojavljajo napake (izpušča ali obrača črke, kar je posledica tega, da otrok še ne razume natančno specifičnost posameznih črk, smeri pisanja ter ima težave pri točnem umeščanju črk v določen prostor na listu) (Pečjak, 2010: 47).

3.3 Začetna pismenost

J. Chall (1983) opisuje začetne bralce in pisce kot otroke, ki so »zlomili« jezikovno kodo. S tem je hotel poudariti, da otroci razumejo abecedni princip in da so sposobni povezovati posamezne črke z glasovi. Pri tem so pri branju/pisanju zelo pogosto bolj kot na odkrivanje pomena prebranega/napisanega usmerjeni na proces dekodiranja, tj. na pretvarjanje črk v glasove in obratno (Pečjak, 2010: 48).

Pri pisanju lahko na tej stopnji zasledimo dve razliki v primerjavi s predhodno stopnjo: na tej stopnji upoštevajo abecedni princip zapisa (iz glasu v črko) in so zato njihovi zapisi po navadi krajši, kot so bili na stopnji pojavljajoče se pismenosti, saj jim energija, ki jo zahteva abecedni princip zapisa, omejuje dolžino njihovega besedila. Druga razlika je ta, da lahko tudi drugi preberejo, kar so zapisali. Čeprav morda napisano ni najbolj točno, lahko drugi prepozna sporočilo (Pečjak, 2010: 48 nav. po Chall, 1983).

3.4 Prehodna pismenost

Za učence na tej stopnji je značilno, da je njihovo branje in pisanje bolj tekoče kot pri začetniku. Stopnja ima tri prevladujoče značilnosti: sposobnost tihega branja (otroci ne subvokalizirajo več, ko berejo), tekoče branje (ne berejo več besedo za besedo) in porast razumevanja prebranega (Pečjak, 2010: 48).

Carver (1990) je ugotovil, da se otrokom močno poveča število »vidnih« besed, ki jih berejo tekoče in posledično že berejo dve ali več (krajših) besed zaporedoma. Poraste tudi raznovrstnost besedil, ki jih berejo. Njihovo zanimanje sega od pripovednih do razlagalnih besedil, ki so podprta z ilustracijami. Učenci sami izberejo knjige za branje, odkrijejo najljubšega avtorja, berejo knjige iz iste serije itd. S tem razvijajo svoje bralne zmožnosti in so pripravljene tudi na branje bolj zahtevnih besedil. Če jih vprašamo, kaj so prebrali, sami izberejo, katere elemente besedila bodo bolj izpostavili. Zmožni so pripovedovati o vsebini prebranega, opisati osebni odnos do besedila ali ga kritično ovrednotiti. Za bralce na tej stopnji je značilno, da lahko hkrati dekodirajo in globlje razumejo besedilo. Med posameznimi ravnmi pismenosti ni ostro začrtanih meja niti z vidika razvoja skupine otrok niti z vidika posameznega otroka (Pečjak, 2010: 48 nav. po Carver, 1990).

3.5 Bralna pismenost

Definicija bralne pismenosti, uporabljena v mednarodni raziskavi IEA 1991. leta, pravi, da je bralna pismenost sposobnost razumeti in uporabiti tiste pisne jezikovne oblike, ki jih zahteva družba in/ali so pomembne za posameznika (Pečjak, 2010, nav. po Elly, Gradišar in Lapajne, 1995: 19).

V raziskavi PISA 2006 je bralna pismenost opredeljena kot razumevanje, uporaba in razmišljanje o pisnem besedilu, da dosežemo postavljeni cilj, razvoj posameznikovega znanja in aktivno sodelovanje v družbi (Pečjak, 2010, nav. po PISA, 2007: 77).

Spoznanja o pomenu bralne pismenosti za uspešno delovanje in osmišljeno preživetje v 21. stoletju v številnih državah sovpadajo z opozorili o nezadostni pismenosti velikega dela prebivalstva. Slednje skupaj z vedno večjo količino besedil, s katerimi smo obdani od zgodnjega jutra do poznega večera, povsod po svetu sprožajo veliko zanimanje za boljši pouk pismenosti. Vsem je povsem jasno, da bralno pismenost potrebujejo prav vsi prebivalci prihodnosti, saj brez funkcionalne pismenosti posameznik ne more prispevati k družbenemu in gospodarskemu razvoju, lahko pa predstavlja oviro za uspešno gospodarstvo, še zlasti, kadar v funkcionalni pismenosti zaostaja velik del prebivalstva (Grosman, 2006: 7).

3.6 Pismenost odraslih

V Sloveniji smo se začeli o pismenosti odraslih ali funkcionalni pismenosti odraslih posvečati leta 1990. Raziskovalci s področja izobraževanja odraslih so postali pozorni na podatke iz raziskav v nekaterih razvitih državah, predvsem v Združenih državah Amerike, Kanadi in Veliki Britaniji, ki so opozarjale, da se tudi odrasli, ki so končali obvezno šolanje, v sodobnem svetu še vedno srečujejo s problemom pismenosti. V desetletju, ki je sledilo, so bile opravljene prve raziskave pismenosti odraslih na majhnih skupinah odraslih in začelo se je razvojno delo pri pripravi izobraževalnega modela za odpravo funkcionalne nepismenosti odraslih v Sloveniji. Sistemske podlage za razvojno in raziskovalno delo na področju pismenosti odraslih so bile ustvarjene šele sredi devetdesetih let. Do takrat je veljalo, da imajo težavo s pismenostjo odrasli, ki niso nikoli hodili v osnovno šolo in se zaradi tega niso opismenili. Ob popisu leta 1991 je bilo ugotovljeno, da je nepismenih v Sloveniji 0,46 odstotka prebivalcev, starih več kot 15 let. Ugotovljeno je bilo tudi, da je pojav nepismenosti pri odraslih statistično gledano zanemarljiv, zato tega pojava ob popisih prebivalstva niso več spremljali. Problem nepismenosti pri odraslih je bil razumljen kot problem zamujenega začetnega opismenjevanja, zato so nepismenim odraslim ponudili možnost, da se vpišejo v program Osnovne šole za odrasle (Možina, 2011: 16).

Za razumevanje konceptov pismenosti in izobraževalnih modelov za razvoj pismenosti pri odraslih je pomembno, da poznamo utemeljenost posameznih modelov. St. Clair (2010) je izluščil tri najvplivnejše modele: funkcionalni model, model kognitivnih procesov in model socialnih praks, ki deloma pojasnjujejo vpogled v pojem pismenosti, vpete v izobraževalni model (Možina, 2011: 18).

Funkcionalni model pismenosti pomeni, da smo sposobni brati in pisati tako dobro, da lahko delujemo v družbi. Odrasli, ki živijo v gospodarsko razvitih območjih, naj bi bili na primer v začetku 21. stoletja zmožni brati časnik, uporabljati računalnik, razumeti vozni red in obvladovati stroške gospodinjstva. William Gray je za UNESCO leta 1956 oblikoval eno najbolj znanih opredelitev: »Oseba je funkcionalno pismena, kadar toliko obvladuje znanje in spretnosti branja in pisanja, da lahko deluje v vseh dejavnostih in v okviru svoje kulture.« Desetletja je prevladoval v politiki in praksi pismenosti odraslih, kritiki pa mu tudi v Sloveniji zelo oporekajo. Med drugimi naj ne bi odgovoril na dve temeljni vprašanji. Prvo je, kako naj vemo, da so ljudje funkcionalno pismeni. V skladu s to opredelitvijo posameznikove pismenosti lahko izvemo, ali je pismen ali ne, samo tako, da ga vprašamo.

Drugo vprašanje pa je, za katere funkcije naj bi bil odrasli pismen. Vprašamo se namreč lahko, ali obstaja skupek dejavnosti, ki so enake pri vseh ljudeh v vseh družbah (prav tam).

Odprtost te zgodnje opredelitve pismenosti se je pokazala kot njena največja šibkost, saj ni jasno, za kakšne funkcije in do katere ravni bi se ljudje morali opismenjevati. Zaradi te nedorečenosti so se tako pri metodologijah merjenja pismenosti kot pri načelih poučevanja pismenosti vseskozi pojavljali in tudi prevladali instrumentalni vidiki; narekovale so jih potrebe dela, gospodarstva in kapitala. Ob tako močnih dejavnikih so se izvirne vrednote opredelitve funkcionalne pismenosti, ki so izhajale iz posameznika, zlahka izgubile. St. Clair opozarja še na eno pogosto stališče, in sicer da je funkcionalno pismenost dokaj preprosto pridobiti, ker je tako močno umeščena v vsakodnevno življenje (prav tam).

3.7 Informacijska pismenost

Zadnjih nekaj let po svetu beležimo izreden razvoj informacijske pismenosti. Družbeni in gospodarski tokovi današnjega časa, ki temeljijo na čedalje večji proizvodnji ter rabi informacij in znanj, so prispevali k temu, da se je osveščenost glede informacijske pismenosti močno razširila. Informacijska pismenost je postala sestavni del interdisciplinarnega okvira več različnih vrst pismenosti, ki niso pomembne samo za vse stopnje in oblike izobraževanja, temveč so ključne tudi pri delu, družbenem in političnem udejstvovanju ter preživljanju prostega časa (Skupno posvetovanje specialnih in visokošolskih knjižnic, 2006: 2).

Večina obstoječih konceptov in definicij informacijske pismenosti izhaja iz začetne definicije Ameriškega bibliotekarskega združenja (ALA, 1989), ki pravi: »Informacijska pismenost pomeni vedeti, kdaj in zakaj potrebuješ informacijo, kje jo lahko najdeš, kako jo ovrednotiš in etično uporabiš« (prav tam).

3.8 Funkcionalna pismenost

Če je bil pred sto leti med bralno pismene uvrščen tisti, ki se je znal podpisati in kaj malega prebrati, potem mora danes funkcionalno pismen bralec obvladati fleksibilno branje raznovrstnega gradiva, s katerim se vsakodnevno srečuje: od medmrežja, branja besedil na televiziji, telefonih, v časopisih, branje strokovne in znanstvene literature ... do branja literarnih besedil. Raznovrstna gradiva zahtevajo poznavanje in uporabo različnih bralnih strategij, vse z namenom hitrejšega doseganja bralnega cilja (Pečjak, 2010: 11).

Oprelitev funkcionalne pismenosti je nacionalna, socialno kulturna kategorija. V praksi se najpogosteje uporabljata opredelitvi funkcionalne pismenosti oz. nepismenosti, ki jih navaja UNESCO (UNESCO, 1978):

- »Posameznik je funkcionalno pismen, če se je sposoben lotiti in sodelovati pri življenjskih dejavnostih, pri katerih se za učinkovito delovanje v družbeni skupnosti zahteva pismenost ter uporablja svoje bralne, pisne in računske sposobnosti za osebni razvoj in razvoj družbene skupnosti« (UNESCO, 1978).
- »Posameznik je funkcionalno nepismen, če ne more dejavno sodelovati v družbenih dejavnostih, pri katerih je potrebna pismenost ter zaradi pomanjkanja pisnih, bralnih ali računskih sposobnosti ne more prispevati k lastnemu razvoju skupnosti, v kateri živi« (prav tam).

3.8.1 Trije vidiki funkcionalne pismenosti

BESEDILNA PISMENOST: zajema znanje in spretnosti, potrebne za razumevanje in uporabo informacij besedil iz dnevnega časopisa, brošur in učnih gradiv (Ivančič, Gnidovec, 2006: 115).

DOKUMENTACIJSKA PISMENOST: zajema znanja in spretnosti, potrebne za to, da se najdejo in uporabijo potrebne informacije različnih obrazcev, med njimi prošnji za zaposlitev, plačilnih list, vozni redov, zemljevidov, preglednic, grafov ipd. (prav tam).

RAČUNSKA PISMENOST: zajema znanja in spretnosti, potrebne za uporabo aritmetičnih operacij, najsi bo samostojno ali v zaporedju, nadalje številke v tiskanih gradivih, npr. sestavljanje bilance v čekovnih knjižicah, izračunavanje napitnine, izpolnjevanje naročil ipd. (prav tam).

3.8.2 Problem funkcionalne (ne)pismenosti v svetu

Problem funkcionalne nepismenosti prizadeva vse države sveta. Pozornost so mu začeli posvečati konec 60. oziroma v začetku 70. let, odkrili pa so ga pravzaprav že v 40. in zgodnjih 50. letih v Združenih državah Amerike, ko so imeli opraviti z vojaki, ki so bili sicer alfabetsko pismeni, a niso razumeli pisnih navodil za ravnanje z orožjem (Bešter, spletni vir: <http://www.ff.uni-lj.si/publikacije/jis/lat2/040/12c02.htm>).

V zahodno industrijsko najbolj razvitih državah, kjer je ta problem doslej še najbolj obdelan, so nanj sprva gledali kot na nepomembno reč, ki sicer obstaja, a je značilna

predvsem za obrobne družbene skupine (npr. priseljence iz držav v razvoju idr.) oz. na nerazviti svet, ki nima šolskega izročila. Pa vendar, po najnovejših raziskavah na vzorcih 13.000 naključno izbranih oseb kar 47 odstotkov odraslih Američanov, starejših od 16 let, funkcionalna nepismenost ovira pri vsakdanjem delu. Funkcionalna nepismenost se celo povečuje, saj so tisti med 21. in 25. letom za 11–14 odstotkov manj pismeni kot ljudje iste starosti, ki so jih anketirali leta 1985. Takrat so tudi ugotovili, da obstajajo precejšnje razlike v funkcionalni pismenosti glede na rasno in etnično pripadnost, saj so glavno misel iz daljšega časopisnega uvodnika izluščili le 3 odstotki črnih testirancev, 12 odstotkov testirancev iz španskega rodu in 25 odstotkov belih testirancev (prav tam).

Problem je postal posebej žgoč v zadnjem času, ko se svetovna industrijska proizvodnja preusmerja v postindustrijsko (računalniško vodeno), kar prinaša veliko brezposelnih. Najbolj prizadeti so prav najmanj izobraženi, saj so s temi spremembami ne le izgubili družbeni status, temveč so tudi najmanj zmožni, da bi sami reševali nastali položaj, saj so le ozko usposobljeni za delo pri stroju, težko se prilagajajo uvajanju nove tehnologije, ne morejo opravljati dela, ki zahteva samostojnost in inovativnost, ne znajo si sami poiskati (nove) službe in ne znajo napisati prošnje zanjo. Funkcionalno nepismene množice pomenijo za družbo veliko gospodarsko izgubo (prav tam).

Zato ni čudno, da so v svetu tudi vlade že v 70. letih naročile raziskave omenjenega pojava, kljub izročilu obveznega šolstva in visokemu deležu vključevanja v srednješolsko izobraževanje, značilnega tudi za avtohtono prebivalstvo teh držav. V državah Evropske unije je problem funkcionalne nepismenosti povezan zlasti z dvema skupinama prebivalcev: z mlajšimi odraslimi, ki niso končali šolanja in si temeljnega znanja niso pridobili ali pa je bilo to neuporabno, ter z nekvalificiranimi industrijskimi delavci brez izobrazbe ali nezaposlenimi, katerih znanje ne ustreza več novim delovnim potrebam. Meritve funkcionalne pismenosti odraslega prebivalstva so se s posebnimi državnimi testi lotili v Veliki Britaniji, Franciji, na Nizozemskem idr. (prav tam).

3.8.3 Funkcionalna pismenost odraslih v Sloveniji

Na funkcionalno pismenost v Sloveniji so med prvimi opozorili zaposleni pri projektu »Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije«, ki se je začel leta 1990. V istem obdobju so začele nastajati prve strokovne podlage nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja v Sloveniji in na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo, pri katerem so na področju izobraževanja odraslih sodelovali tudi raziskovalci omenjenega projekta. Zapisali

so, da je iz raziskav in primerjalnih študij razvidno, da zaostajamo na področju izobraževanja odraslih za razvitim svetom za 20 do 30 let. Med ukrepi za odpravljanje primanjkljaja so med drugim predvideli »odpravljanje funkcionalne in računalniške nepismenosti« ter »pripravo izobraževalnih programov za odpravljanje funkcionalne nepismenosti«. A. Krajnc je v tem času raziskovala in zbirala podatke s tega področja. Zapisala je vizionarsko misel, in sicer da je »funkcionalna nepismenost svetovni pojav in ni značilna samo za Slovenijo. Razlike so le v obsegu populacije, ki je v neki družbi funkcionalno nepismena. V raznih državah in tudi v Sloveniji se giblje med 20. in 60. odstotki in več, odvisno je, kakšno izobrazbeno strukturo ima ta družba in na kakšni ravni deluje šolski sistem in kulturni razvoj. Čim bolj je poudarek samo na industrijski proizvodnji, tem večja je funkcionalna nepismenost ljudi« (Možina, 2011: 21).

Na prvem slovenskem posvetu o funkcionalni pismenosti leta 1992 je A. Krajnc povedala: »Funkcionalna pismenost je nov pojem, ki se je pojavil takrat, ko je začela odpovedovati klasična industrijska proizvodnja in se je začela postopoma prevešati v računalniško vodeno proizvodnjo. V obdobju opisanega prehoda je naplavilo usedline prebivalstva, nekoč samo ozko funkcionalno usposobljenega za industrijsko proizvodnjo, katerih delovna mesta so ukinjena in ostali so brez možnosti, da bi spet dobili delo. Kopičili so se v raznih kategorijah, kot so brezposelni, trajno brezposelni, na listah čakajočih za prekvalifikacijo, v skupini prezgodaj upokojenih ljudi itd.« (prav tam).

Kadar govorimo o nezadostni ali funkcionalni nepismenosti odraslih, govorimo hkrati o svetu družbe in kulturne neenakosti, o družbeni krivici, ki jo doživljajo ti ljudje. Diskurz o nepismenosti ali nezadovoljivi pismenosti odraslih se danes povezuje z onim o družbeni izločenosti, revščini, življenju na robu, priseljensktvu in šolskem osipu. Ti odrasli ljudje so zaradi svojega neznanja premalo usposobljeni za obvladovanje svojega življenja in iztisnjeni za rob družbenega dogajanja (Findeisen, 2000: 90-92).

Kdo je torej danes nepismen, kdo težje in slabo obvladuje pisno besedo? Ljudje, ki so zaradi socialnega porekla, zaradi pomanjkanja šolanja, zaradi družbenih in gospodarskih razmer manj sposobni obvladovati pisano besedo, manj sposobni razumeti jo in jo uporabljati. Ljudje, katerih socialni krog je ozek, jezik, ki se ga tam naučijo, pa pojmovno in oblikovno siromašen. Ljudje, ki ne znajo postavljati pomenljivih vprašanj, da bi izvedeli zase pomembne reči (prav tam).

Izsledki raziskave OECD-ja, ki je pokazala, da je v Sloveniji približno 70 odstotkov nepismenosti oziroma funkcionalne nepismenosti, kažejo na to, da pri nas obstaja velika neenakost v obvladovanju pisane besede (branje in pisanje) ter neenakost v dostopu pisne kulture. Takšna neenakost ni od včeraj. Naravno je torej, da se vprašamo, kdaj se je začela družba razslojevati. Že prva opismenjevanja Slovencev, denimo v času Blaža Kumerdeja, in opismenjevanje v začetku 20. stoletja s pojavom javnih šol niso potekale enakomerno. Nekatere socialne skupine, nekatere družbene kategorije, so imele že takrat boljši dostop do pisne kulture. Kasneje je ta postala polimorfna, kompleksna, pluralna in danes nihče ne more trditi, da v času svojega šolanja lahko prav vse prebere in razume, da lahko vse napiše. Seveda tisti, ki so bili deležni najdaljšega šolanja, zvečine izhajajo iz okolja, kjer so bili že predniki šolani. Ti imajo znanja in posedujejo spretnosti branja in pisanja, ali še boljše, vajeni so pisne besede in besedil, ki so oblikovno, funkcionalno in tematsko zelo raznolična. Po drugi strani pa, čeprav nekateri posedujejo minimalno bralno in pisno usposobljenost, se prav lahko zgodi, da ne morejo razumeti ali da ne morejo napisati nekaterih vrst besedil. Ti so funkcionalno nepismeni. To slednje kaže tudi na razvitosti abstraktnega mišljenja, ki je bistveno v izobraževanju odraslih (prav tam).

Omenili smo že kulturo in socialno neenakost, ki se pri odraslih študentih kažejo v številnih kulturnih pomanjkljivostih. Tako se mora usposabljanje malo izobraženih odraslih, če naj z njim dosežemo vsaj nekakšno kognitivno, čustveno in kulturno transformacijo študentov, spremeniti v izobraževanje in hkratno »kulturno usposabljanje« ali razvijanje usposobljenosti za kulturo. To je moč doseči le na nenasilen, igriv način in z uporabo številnih virov: vizualnih, slušnih in še nazadnje tudi pisnih (prav tam).

Biti funkcionalno nepismen je v mnogočem posledica vrednot, ki vladajo v socialnem okolju, v katerem ljudje rastemo. V okolju, kjer znanje ni cenjeno, ali ni bilo cenjeno, kjer je moč zadovoljivo preživeti na mnoge druge načine, tudi pridobivanje znanja in pismenosti nima kaj dosti veljave. Funkcionalno nepismen človek ne išče rešitve za svoje življenje v branju, razumevanju in uporabi besedil, pomaga si zgolj z ljudmi, pa čeprav so ti ponavadi iz istega socialnega kroga in je tako njihova pomoč omejena (prav tam).

Funkcionalno nepismen človek življenjske situacije rešuje takrat, ko se pojavijo. Postopnih korakov, ki bi pripeljale do končnega cilja, ne zna načrtovati. Takšen cilj mu lahko pokaže samo mentor. Le ta lahko, dosti bolje kot v izobraževanju izobraženih, osmisli njegovo izobraževanje (prav tam).

Tisto, kar pri nezadostno pismenih ljudeh najbolj pogrešamo, je usposobljenost za samostojno učenje. Tako ni nenavadno, da funkcionalno nepismeni odrasli s tem v zvezi pričakujejo natančna navodila. Težave imajo z razporejanjem časa in predvidevanjem. Težje si postavijo prednostne in delne cilje. Pri vsem tem rabijo mentorjevo pomoč. Na poti do cilja hitro omagajo. Zaradi čustvenih primanjkljajev, ki so jih takšni ljudje pogosto občutili v preteklosti, je treba njihovo ranljivost v času izobraževanja braniti. Funkcionalna nepismenost tako ni le državno, ni le družbeno, kulturno ali šolsko vprašanje, je tudi posledica posameznikovih čustvenih primanjkljajev (prav tam).

Podatki za Slovenijo na področju besedilne pismenosti so sledeči: na 1. ravni 42 odstotkov, na 2. ravni 35 odstotkov, na 3. ravni 20 odstotkov, na 4. in 5. ravni 3 odstotki itd. (prav tam).

3.8.4 Ukrepi za zmanjšanje oz. odpravljanje in preprečevanje funkcionalne nepismenosti

Verjetnost, da bi funkcionalno nepismeni sami kaj spremenili na bolje, je zelo majhna. Družba ima na voljo dve možnosti: funkcionalno nepismenost zmanjšati ali pa, še bolje, preprečiti, da bi do nje sploh prišlo oziroma, da do nje ne bi prihajalo pri tako velikem številu občanov (Bešter, spletni vir: <http://www.ff.uni-lj.si/publikacije/jis/lat2/040/12c02.htm>).

Funkcionalna nepismenost pri odraslih se pojavlja oziroma povečuje zaradi pomanjkanja ukrepov zoper njo. Ker funkcionalna pismenost ni kratkoročna naložba, naj bi družba zagotavljala take razmere, ki bi bile ugodne za njeno vzdrževanje (nobeno znanje ni za večno). Ena od možnosti za odrasle, ki se ne šolajo več, je obiskovanje dopolnilnega izobraževanja, vendar ga ne gre razumeti kot »prekvalifikacijo« za posebna delovna opravila, temveč v širšem, humanističnem smislu. V okviru operativnega dela prej omenjenega projekta »Funkcionalna pismenost odraslih v Sloveniji« je Andragoški center Slovenije pripravil program, ki od leta 1992 teče v devetih občinah po Sloveniji. Vanj so se lahko vključili mlajši brezposelni, ki imajo največ 2-letno poklicno oziroma nedokončano srednješolsko izobrazbo (skupaj 10 let šolanja). Vsebinsko gre za selekcionirano osmišljeno obravnavo programa, ki ga predvideva učni načrt za slovenski jezik in matematiko v osnovni šoli. Poudarek je na sporazumevanju, sprejemanju in tvorjenju besedil v najrazličnejših okoliščinah ter na osnovnih računskih operacijah. Pripravlja se tudi novo didaktično gradivo. V programih pod imenom »Programi za življenjsko uspešnost«

poučujejo za to posebej usposobljeni učitelji (tudi slovenisti), ki morajo pred tem na Andragoškem centru Slovenije obiskovati posebne tečaje (skupaj 216 ur) in izdelati več seminarских nalog (prav tam).

Seveda pa je funkcionalno nepismenost najboljše preprečiti. Pričakovanje, da bo obvezno šolanje mladih vplivalo na izkoreninjanje tega pojava, se ne uresničuje. Funkcionalna nepismenost se pojavlja tudi pri osebah, ki so pravkar uspešno končale osnovno ali pa tudi 2-, 3-, 4-letno strokovno šolo. Dejstvo je, da je znanje tistih, ki uspešno končajo posamezne stopnje šolanja, v večini precej nefunkcionalno glede na potrebe v njihovem življenjskem okolju (prav tam).

V tretjem poglavju sem predstavil različne vrste pismenosti, ki sem jih razvrstil kronološko glede na odraščanje človeka, kako se pismenost prične razvijati in postaja z leti šolanja vedno bolj kompleksna, vse do trenutka, ko se človek osamosvoji in naj bi dobro obvladal vse vrste pismenosti, za uspešno vključevanje in delovanje v družbi. V naslednjem poglavju pa bom opredelil problem, ki sem si ga zastavil v diplomski nalogi.

4 OPREDELITEV PROBLEMA

Če je nekoč veljalo, da je pismen vsak, ki zna brati in pisati, oz. kasneje, da poleg branja in pisanja pozna pravopis in formalno zgradbo spisa, je v današnjem času zelo hitrega znanstvenega, gospodarskega in kulturnega razvoja to gotovo premalo (Budnar, Cencič, 2003: 5).

Danes ni več problem v premajhni informiranosti vzgojiteljev, ampak v tem, kako izluščiti najpomembnejše teme in jih uporabiti za vzgojno delo oz. svojo strokovno rast. Znati je potrebno poiskati najprimernejše in najzanesljivejše informacije ter jih kritično preučiti. Za to pa vzgojitelj potrebuje tudi računalniško znanje, saj je to trenutno najhitrejša pot do želenih informacij.

V svoji diplomski nalogi želim raziskati funkcionalno pismenost vzgojiteljev v vrtcu, saj se pojavlja veliko vprašanj s strani dokumentacijske pismenosti (kako izpolniti dnevnik, različne obrazce in kako razbrati podatke kakšnih raziskav), računalniške pismenosti (pisanje priprav na računalnik, elektronske prijavnice in informiranja preko spleta) in besedilne pismenosti (razumevanje in uporaba pisnih navodil, pisanje navodil na oglasne deske) ter kakšen je njihov odnos do branja.

V četrtem poglavju sem opredelil problem, ki sem si ga zastavil v diplomski nalogi, v naslednjem poglavju pa bom predstavil postavljene hipoteze.

5 HIPOTEZE

V diplomski nalogi sem postavil štiri hipoteze:

- 1) Vzgojitelji imajo pozitiven odnos do branja.
- 2) Vzgojitelji kritično razmišljajo o prebranem.
- 3) Dokumentacijska pismenost vzgojiteljev je nezadostna.
- 4) Računalniška pismenost vzgojiteljev je nezadostna.

V petem poglavju sem predstavil postavljene hipoteze, v naslednjem poglavju pa bom opisal metodo, ki sem jo uporabil pri raziskavi.

6 METODA

6.1 Vzorec

V raziskavi je sodelovalo 70 strokovnih delavcev (vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev) iz dveh različnih slovenskih vrtcev (Vrtec Litija, Litija; Vrtec Ciciban, Šmartno pri Litiji). Oddal sem 100 anketnih vprašalnikov, vrnjenih pa je bilo 70, kar pomeni da je bila odzivnost 70-odstotna.

Tabela 1: Delovne dobe anketirancev ($N = 70$).

	pomočniki vzgojitelja		vzgojitelji		skupaj	
	f	f %	f	f %	f	f %
0–5 let	14	20,00	5	7,14	19	27,14
6–10 let	6	8,57	4	5,71	10	14,28
10 let <	9	12,86	6	8,57	15	21,43
20 let <	5	7,14	21	30,01	26	37,15
skupaj	34	48,57	36	51,43	70	100

6.2 Pripomoček

Kot pripomoček pri pridobivanju podatkov za raziskavo sem uporabil anketni vprašalnik, ki sem ga sestavil sam. Anketni vprašalnik je razdeljen na tri sklope, in sicer na bralno pismenost oziroma odnos do branja, funkcionalno pismenost v povezavi z vzgojnim delom in računalniško pismenost ter uporaba te vrste pismenosti za delo v vrtcu. Zanimalo me je tudi, na katerem delovnem mestu so anketiranci ter njihova delovna doba. Izvod anketnega vprašalnika je v Prilogi 1.

6.3 Postopek

Ravnateljici izbranih vrtcev sta strokovnim delavcem razdelili anketne vprašalnike. Anonimnost anketnih vprašalnikov sem zagotovil tako, da so anketiranci svoje anketne vprašalnike lahko vračali v za to namenjeno škatlo z zapečatenim pokrovom. Škatle za anketne vprašalnike so bile v pedagoških sobah vseh enot vrtcev.

Pridobljene podatke iz anketnih vprašalnikov sem kvantitativno obdelal in interpretiral. Pri odprtih vprašanjih sem dane odgovore predstavil v strnjem besedilu. Pri kvantitativni obdelavi pridobljenih podatkov sem računal frekvenco izbranih odgovorov in pripadajoče odstotke.

Rezultate raziskav in njihovo interpretacijo sem predstavil v strnjem tekstu ter v tabelah in grafih. Ker se delo vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev med seboj razlikuje, sem pri interpretaciji vprašalnikov primerjal obe skupini. Povprečja pri primerjavi sem računal glede na število vrnjenih vprašalnikov, ki spadajo k posamezni skupini ($N_{I.} = 36$ in $N_{II.} = 34$).

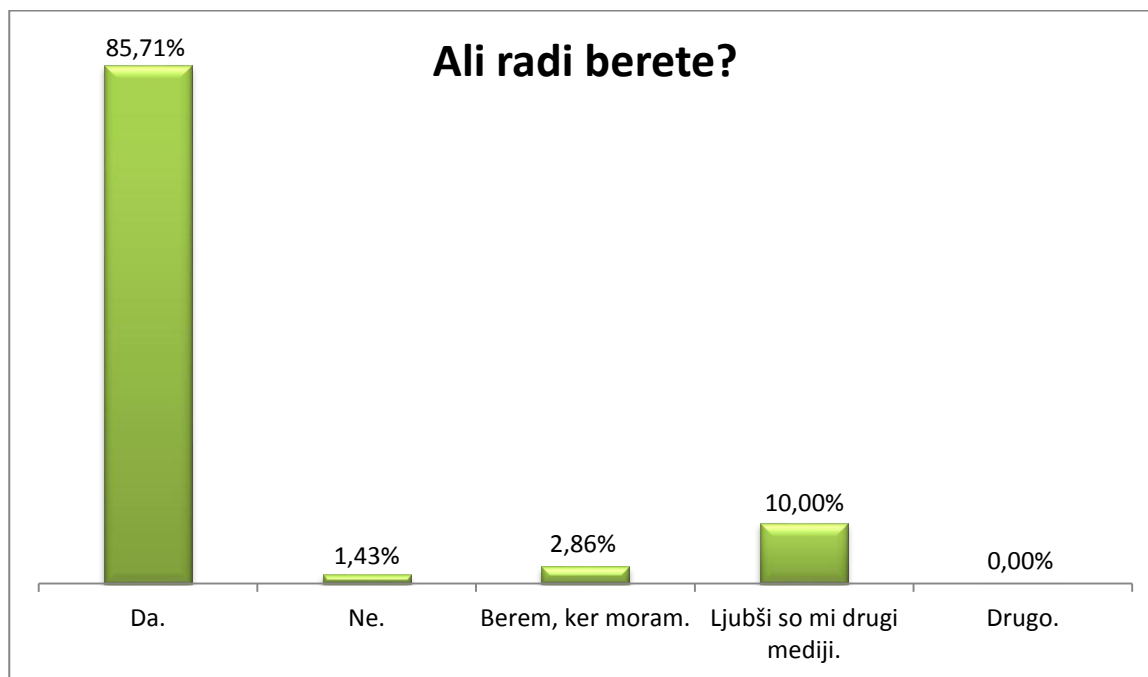
V šestem poglavju sem opisal metodo, ki sem jo uporabil pri raziskavi, v naslednjem poglavju pa bom predstavil rezultate, ki sem jih pridobil s pomočjo anketnega vprašalnika.

7 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

7.1 Odnos strokovnih delavcev do branja

7.1.1 Ali strokovni delavci vrtca radi berejo?

Zanimalo me je, ali strokovni delavci vrtca radi berejo.

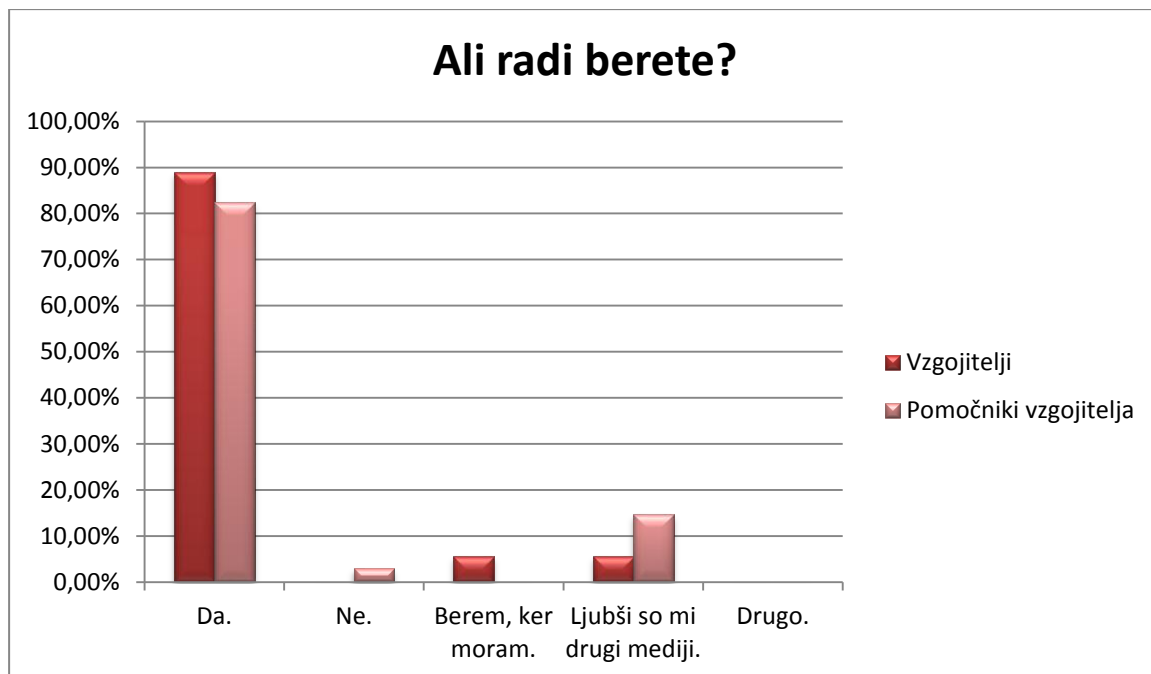

Slika 1: Odnos strokovnih delavcev do branja.

S. Pečjak (1999: 9) pravi, da se navkljub »računalniški eri«, v kateri živimo, pomen branja ne zmanjšuje. To je razvidno tudi iz rezultatov anketnega vprašalnika, v katerem večina anketirancev navaja, da radi berejo. Drugim medijem daje prednost le desetina vprašanih. Ugotovitev, da strokovni delavci berejo, ker pri tem uživajo oz. si na ta način pridobivajo informacije za »uspešno in osmišljeno delovanje v družbi« (Grosman, 2006:7), ni presenetljiva, saj predstavlja branje podlago za vse vrste pismenosti. V svoji raziskavi sem ugotovil, da ima velika večina strokovnih delavcev pozitiven odnos do branja.

7.1.1.2 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali radi berejo

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali radi berejo.

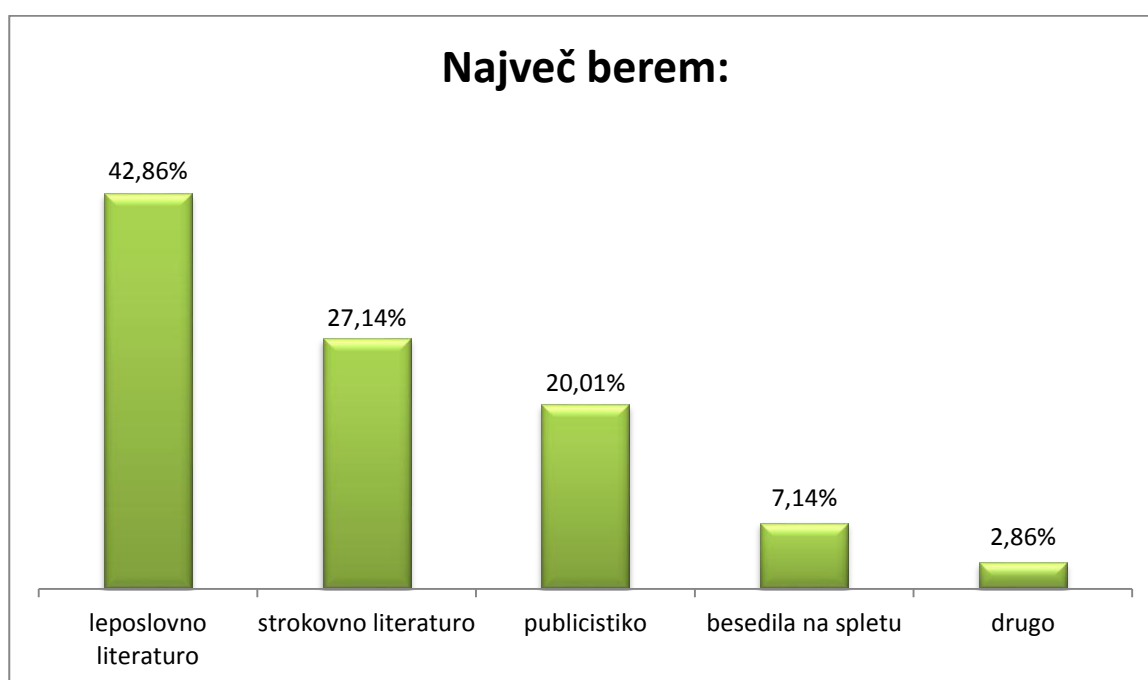
Slika 2: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali radi berejo.

Pri primerjavi rezultatov sem opazil statistično zelo podobne rezultate, saj oboji v večini radi berejo. Manjša odstopanja je opaziti pri izbiri drugih medijev, saj pomočniki vzgojitelja v malo večjem odstotku raje kot knjigo izberejo revijo, računalnik ali televizijo. Razlika med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja je opazna tudi pri drugem in tretjem odgovoru, saj sta se le dva vzgojitelja opredelila, da bereta ker morata in eden izmed pomočnikov vzgojitelja, da sploh ne bere rad. Skleпам lahko, da med strokovnimi delavci ne obstajajo večje razlike v odnosu do branja.

7.1.2 Kaj strokovni delavci največ berejo?

Ko si zaželimo branja iz užitka, si po navadi izberemo leposlovno knjigo. Po strokovni literaturi posegamo, kadar nas zanima točno določena tematika ali pa nam to nalaga službena obveznost. Še posebno strokovni delavci vrta, naj bi bili ves čas na tekočem s trenutnimi novostmi s področja vzgoje (strokovne revije, zborniki, knjige), venomer iskali nove in primerne knjige za otroke, priročnike z idejami ter skrbeli za svojo osebno rast. Vedno bolj razširjeno pa je tudi iskanje in branje informacij ali knjig iz svetovnega spleta,

saj nam poleg širokega izbora ponuja tudi najhitrejši in najlažji dostop do zelenega. Uporaba računalnika se v zadnjih letih na našem področju še posebej spodbuja tudi pri delu z otroki (interaktivne table, ogledovanje fotografij, iskanje informacij, umske in raziskovalne naloge, ogled poučnih risanih filmov in oddaj), pri sodelovanju s starši (obveščanje preko spletne strani vrtca, komuniciranje preko elektronske pošte, priprava Power Point predstavitve za roditeljske sestanke), pri sodelovanju ter komunikaciji med strokovnimi delavci (obveščanje preko elektronske pošte, uporaba e-učilnice) ter v namene izobraževanja (Projekt »E-šolstvo«, sodelovanje v e-učilnicah). Zanimalo me je torej, po kateri vrsti literature strokovni delavci vrtca najraje posegajo.

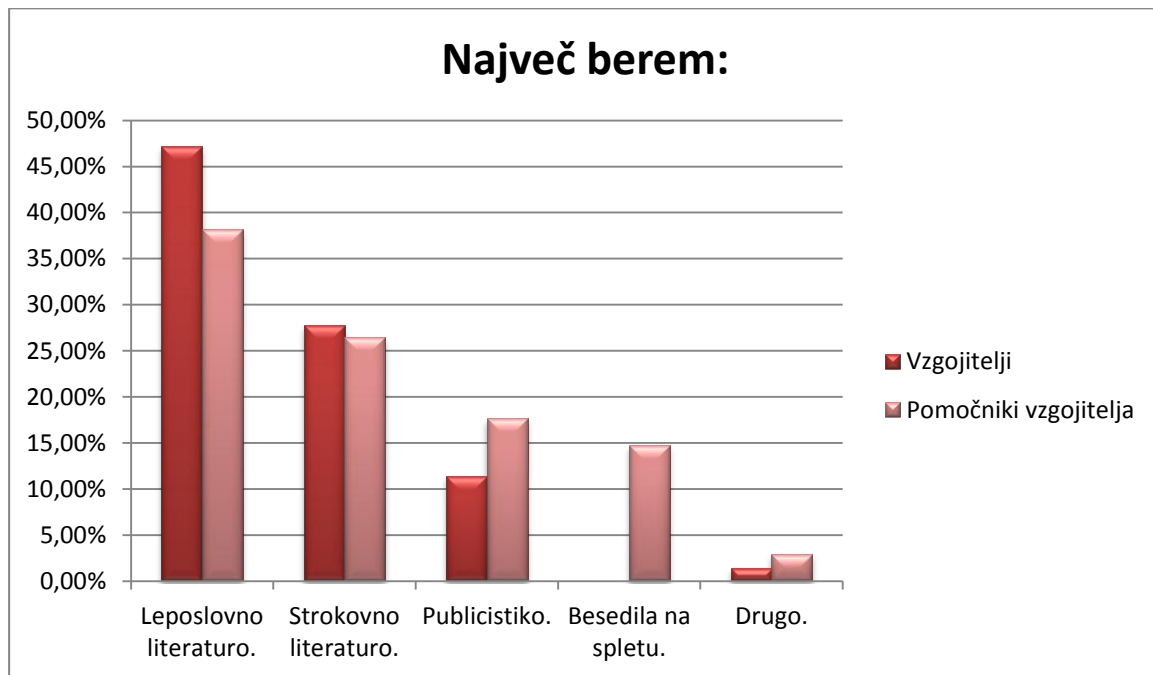

Slika 3: Besedilne vrste, po katerih strokovni delavci najraje posegajo.

Skoraj polovica anketirancev pravi, da najpogosteje berejo leposlovno literaturo. Takoj zatem sledi branje strokovne literature. Petina strokovnih delavcev najraje prebira publicistiko in slaba desetina si raje kot druge medije izbere svetovni splet. En strokovni delavec navaja, da najraje bere raziskovalna dela. Iz raziskave je razvidno, da strokovni delavci vrtca v večini berejo nestrokovno literaturo.

7.1.2.1 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kaj največ berejo

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kaj največ berejo.

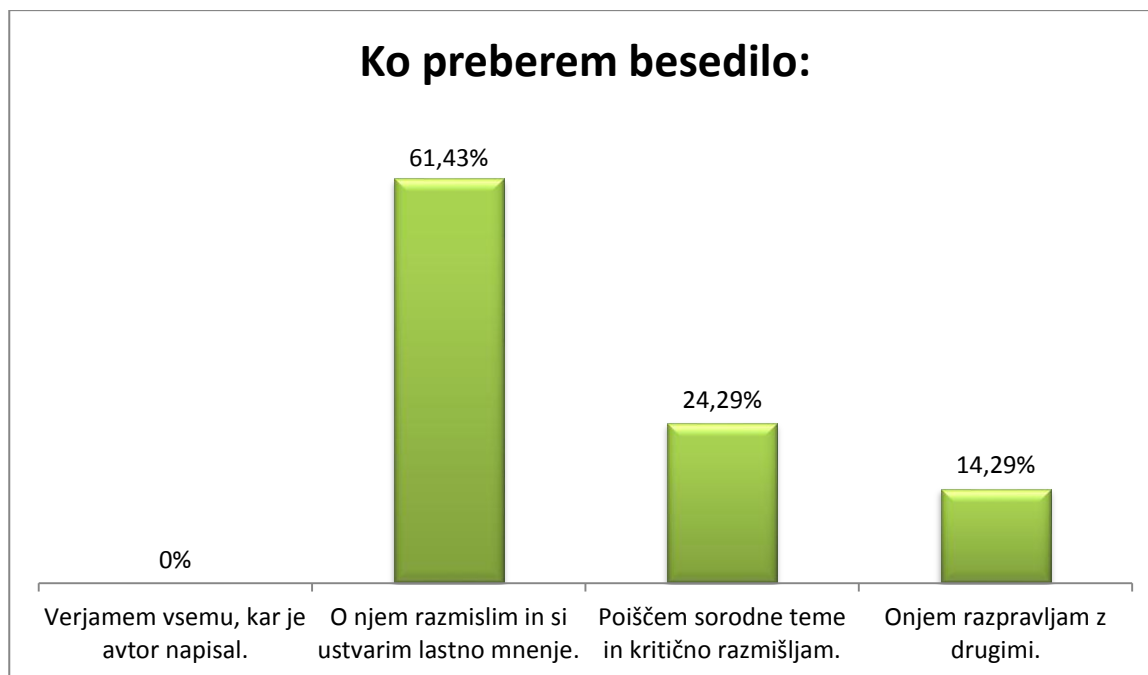

Slika 4: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kaj največ berejo.

Strokovni delavci najpogosteje posegajo po leposlovni literaturi, vzgojitelji izraziteje. Strokovno literaturo izbirajo takoj zatem. Pri pomočnikih vzgojitelja prevladujeta tudi publicistika in besedila na spletu. Glede na rezultate moje raziskave vzgojitelji raje izberejo tiskane medije kot besedila na spletu. Sklenem lahko, da se razlike med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja kažejo predvsem v tem, da pomočniki vzgojitelja bolj kot vzgojitelji posegajo po publicistiki in spletnih besedil.

7.1.3 Kaj naredijo strokovni delavci, ko preberejo besedilo?

Od vsakega strokovnega delavca, ki vodi skupino, se pričakuje avtonomnost in strokovnost pri delu. Za pridobitev teh lastnosti potrebuje strokovno predznanje, ki ga mora nadgrajevati z vseživljenjskim učenjem. Zanimalo me je, kaj strokovni delavci naredijo po prebranem besedilu.

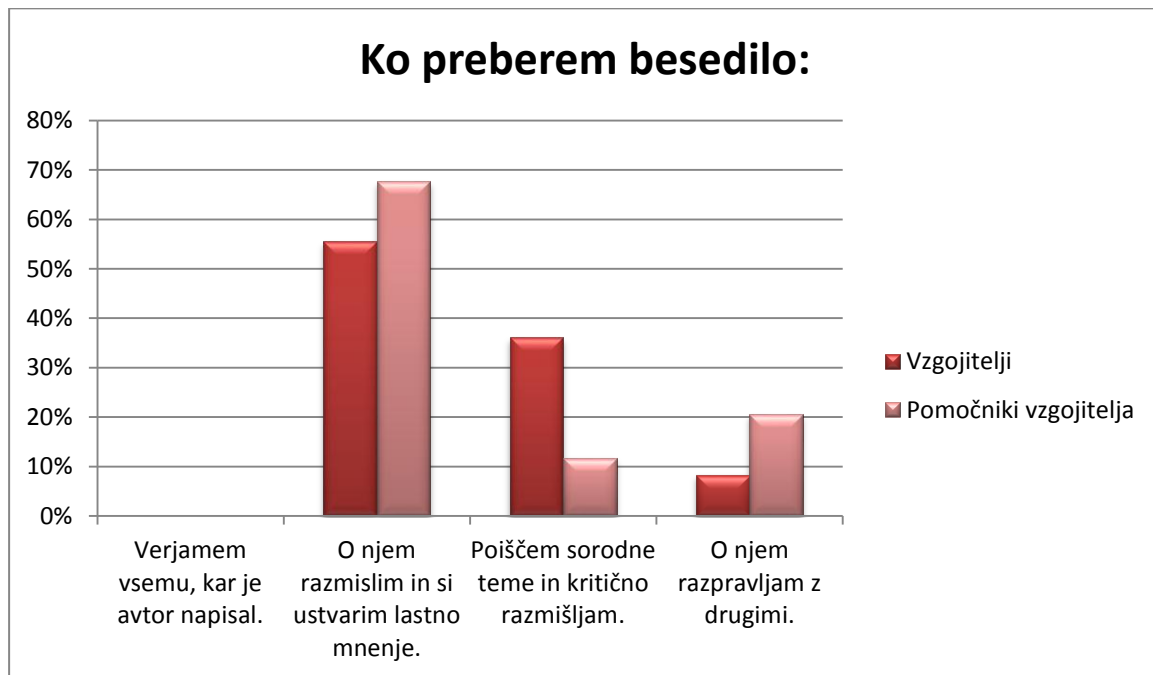

Slika 5: Mnenja strokovnih delavcev o prebranem besedilu.

Strokovni delavci vrta v večini o prebranih besedilih aktivno razmišljajo in si ustvarijo mnenje. Nadaljnega raziskovanja in kritičnega razmišljanja se loti četrtnina anketiranih. Anketiranci prav tako menijo, da nikoli ne smeš verjeti vsemu, kar je avtor napisal in da ne nazadnje o prebranih besedilih radi razpravljajo tudi z drugimi. Predpostavim lahko, da velika večina strokovnih delavcev o prebranih besedilih razmišlja na sebi lasten način.

7.1.3.1 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kaj storijo ko preberejo besedilo

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kaj storijo ko preberejo besedilo.

Slika 6: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kaj storijo ko preberejo besedilo.

Pri primerjanju rezultatov sem opazil nekaj razlik med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja, in sicer da vzgojitelji o prebranih besedilih bolj kritično razmišljajo in da o njih manj razpravljajo z drugimi. Oboji pa menijo, da je po prebranem besedilu o njem potrebno tudi razmisliti in to znati tudi zagovarjati. Glede na pridobljene rezultate lahko sklepam, da se po prebranem besedilu vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja poslužujejo podobnih tehnik.

7.1.4 Kako pogosto strokovni delavci berejo?

Zanimalo me je, kako pogosto strokovni delavci berejo, in sicer kolikokrat na teden in koliko časa. Pismenost se namreč zelo pogosto uporablja kot sinonim za bralno pismenost (Pečjak, 2010: 13). Funkcionalni model pismenosti pomeni, da smo sposobni brati in pisati tako dobro, da lahko delujemo v družbi (Obrazi pismenosti, 2011: 18).

Strokovni delavci v vrtcu navajajo, da v večini berejo vsak dan, kar pomeni približno štiri ure ali več tedensko. Okrog deset odstotkov delavcev bere samo 1–2 krat tedensko. Časovni razpon, ki ga strokovni delavci navajajo se giblje od deset minut do dveh ur naenkrat.

Nekateri so se opredelili tudi količinsko, in sicer da preberejo nekaj povedi vsak večer ali odvisno od tematike. Eden navaja, da bere večkrat zaporedoma, dokler izbranega ne prebere. Drugi pa, da je branje njegova stalnica. Del dneva, ki ga namenijo branju, je predvsem večer, še najpogosteje pred spanjem. Včasih raje izberejo branje kot gledanje televizije. Pravijo tudi, da je količina branja odvisna od prostega časa in da imajo več časa za branje ravno med dopustom.

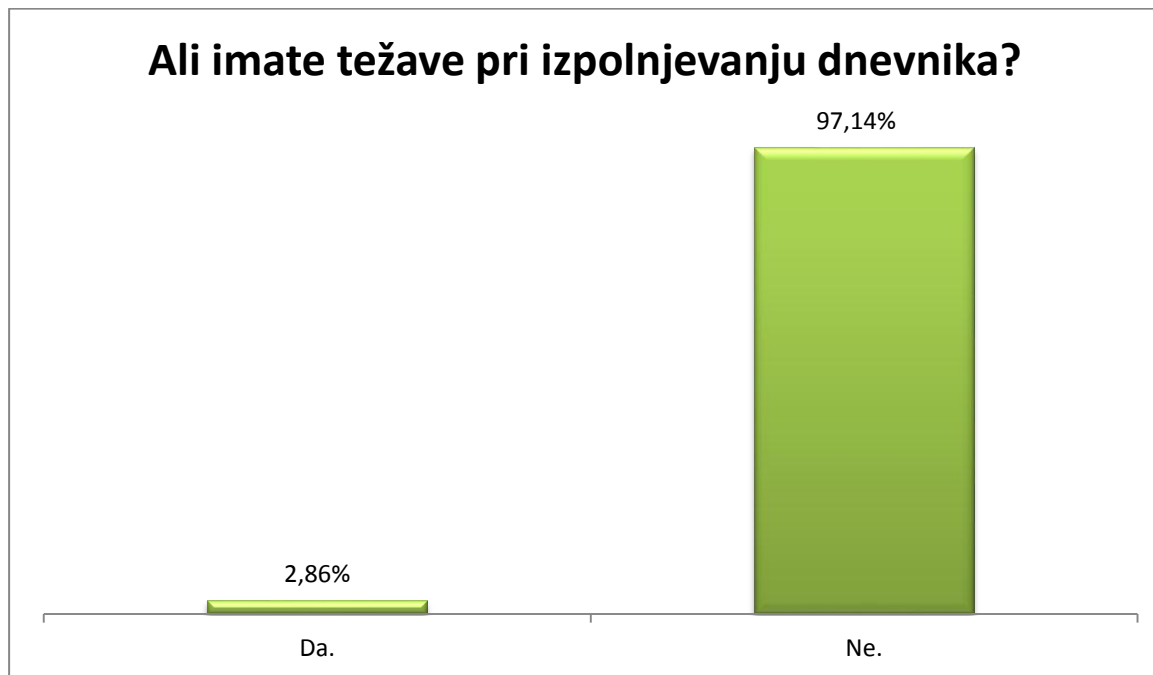
Razlika med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja glede branja ni velika. Oboji v povprečju berejo skoraj vsak dan, kar je skupno približno štiri ure na teden. Pri vzgojiteljih se večkrat ponovi odgovor, da berejo vsak dan po eno uro. Med pomočniki vzgojitelja pa dva navajata, da bereta vsak dan po dve uri in eden da bere vsak dan informacije na spletu.

Informacijska pismenost je postala sestavni del interdisciplinarnega okvira več različnih vrst pismenosti, ki niso pomembne samo za vse stopnje in oblike izobraževanja, temveč so ključne tudi pri delu, družbenem in političnem udejstvovanju in preživljanju prostega časa (Skupno posvetovanje specialnih in visokošolskih knjižnic, 2006: 2). Spoznanja o pomenu bralne pismenosti za uspešno delovanje in osmišljeno preživetje v 21. stoletju v številnih državah sovpada z opozorili o nezadostni pismenosti velikega dela prebivalstva. Vsem je povsem jasno, da bralno pismenost potrebujejo prav vsi prebivalci prihodnosti, saj brez funkcionalne pismenosti posameznik ne more prispevati k družbenemu in gospodarskemu razvoju, lahko pa predstavlja oviro za uspešno gospodarstvo, še zlasti, kadar v funkcionalni pismenosti zaostaja velik del prebivalstva (Grosman, 2006: 7).

7.2 Funkcionalna pismenost strokovnih delavcev pri vzgojnem delu

7.2.1 Ali se strokovni delavci srečujejo s težavami pri izpolnjevanju dnevnika?

Zanimalo me je, kakšna je dokumentacijska pismenost strokovnih delavcev vrtca.

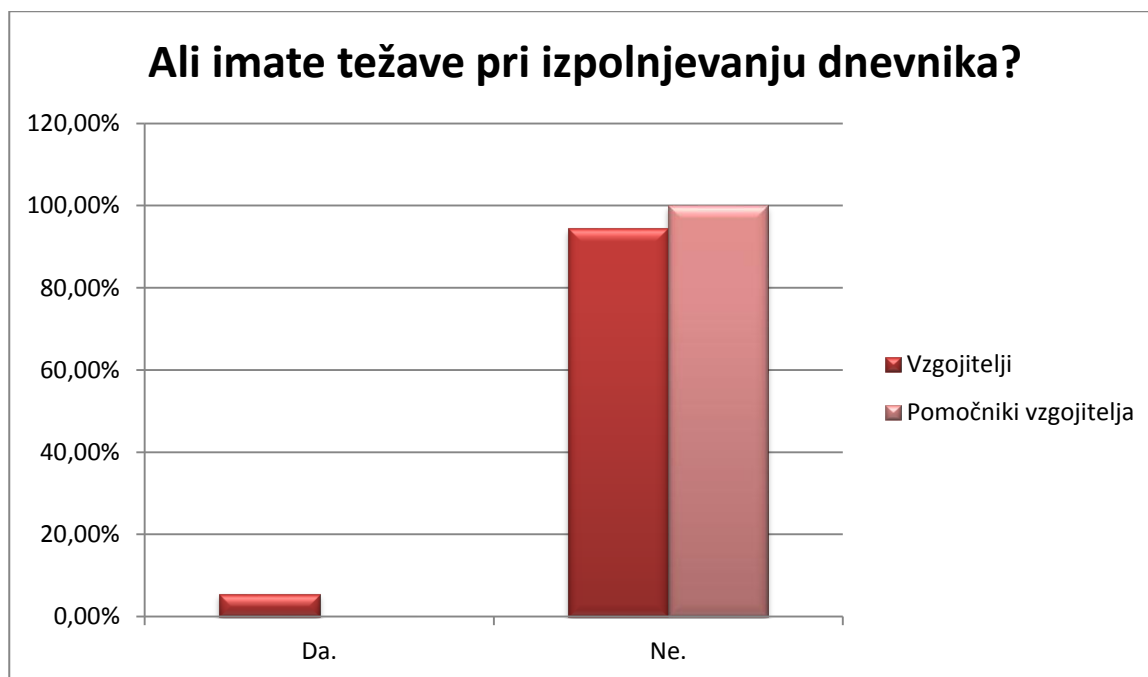

Slika 7: Težave strokovnih delavcev vrtca pri izpolnjevanju dnevnika.

Ena izmed vrst pismenosti je tudi dokumentacijska pismenost, s katero se strokovni delavci vrtca srečujemo vsak dan pri izpolnjevanju dnevnika. Anketiranci navajajo, da nimajo nobenih težav pri izpolnjevanju dnevnika, čeprav praksa ne potrjuje tega rezultata. Le dva anketiranca pravita, da se srečujeta s težavami pri izpolnjevanju dokumentacije, in sicer pozabita kaj vpisati, da prevečkrat naštevata sredstva za delo in ne samega vzgojnega dela in da se je včasih težko odločiti, pod katero rubriko morata napisati dejavnosti v skupini. Iz rezultatov je razvidno, da strokovni delavci nimajo težav pri izpolnjevanju dnevnika.

7.2.1.1 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali imajo težave pri izpolnjevanju dnevnika

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali imajo težave pri izpolnjevanju dnevnika.

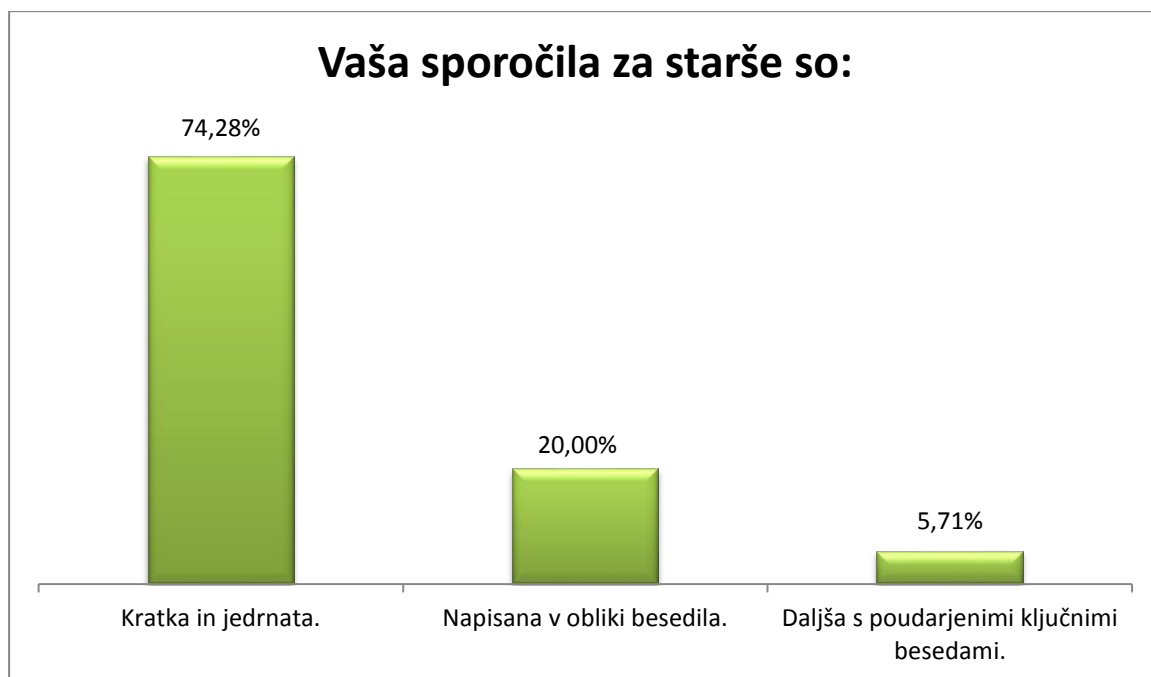

Slika 8: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali imajo težave pri izpolnjevanju dnevnika.

Primerjava odgovorov med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja nam pokaže, da imajo pomočniki vzgojitelja za malenkost manj težav z izpolnjevanjem dnevnika. Izpolnjevanje dnevnika je sicer naloga vzgojitelja, pomočniki vzgojitelja to počnejo le ob vzgojiteljevi odsotnosti. Iz primerjave lahko sklepam, da ni statistično pomembnih razlik med strokovnimi delavci pri izpolnjevanju dnevnika.

7.2.2 Kakšna so sporočila strokovnih delavcev namenjena staršem?

Zanimalo me je, kakšna so sporočila, ki jih strokovni delavci vrtca pišejo za starše.

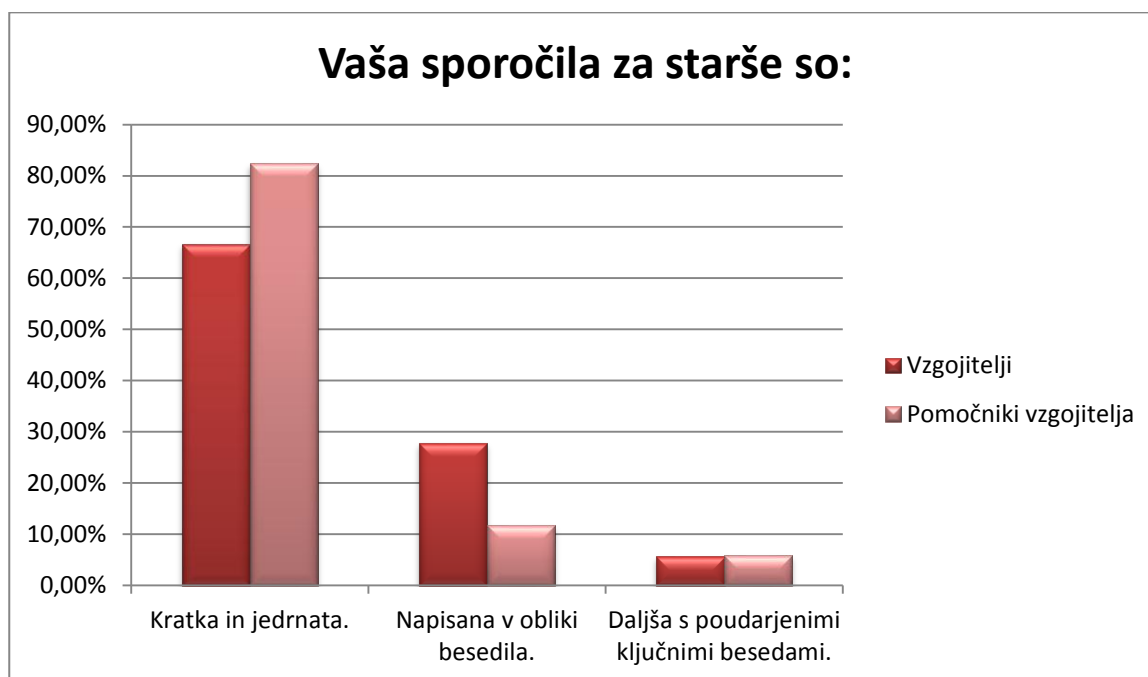

Slika 9: Kakšna so sporočila strokovnih delavcev namenjena staršem.

Sporočila za starše so po navadi v obliki obvestil na oglasnih deskah, v obliki dopisov ali zgibank, ki jih delijo staršem v roke ali pa so napisana v elektronski obliki in objavljena na spletnih straneh. Strokovni delavci v večini pravijo, da so njihova sporočila kratka in jedrnata. Petina anketirancev piše daljša sporočila, v obliki besedila. Nekaj strokovnih delavcev pa pri taki obliki besedila poudari ključne besede. Sklepam lahko, da strokovni delavci pišejo kratka in jedrnata sporočila za starše, ki so po navadi tudi najbolj razumljiva in jih lahko hitro preberemo.

7.2.2.1 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kakšna so njihova sporočila staršem

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kakšna so njihova sporočila staršem.

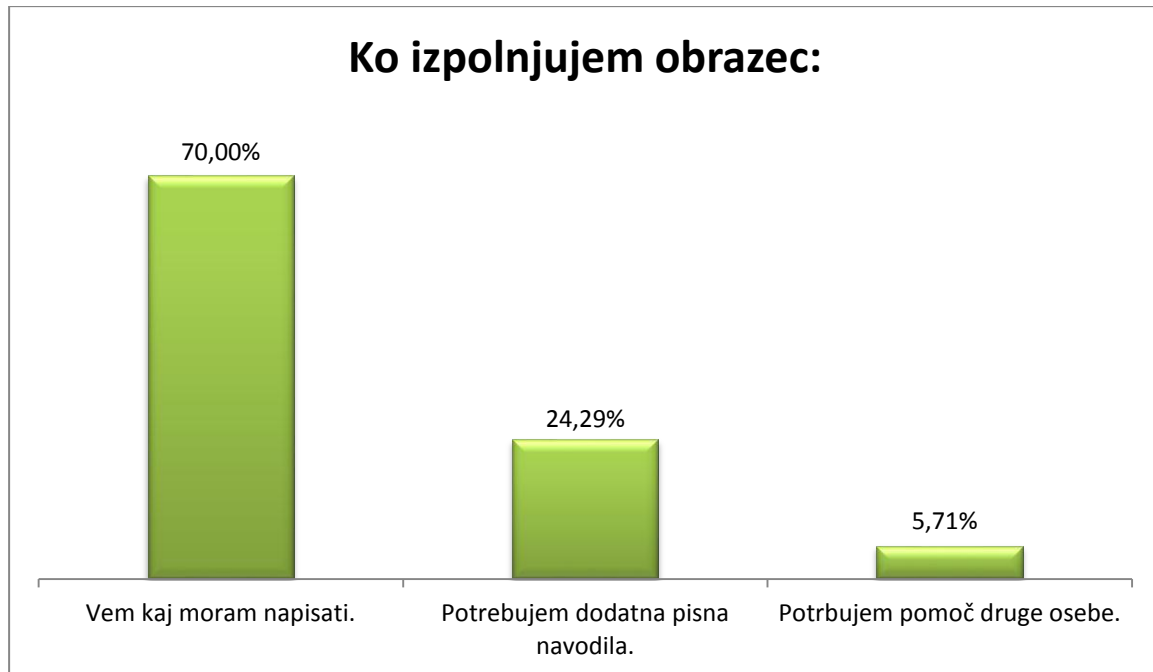

Slika 10: Primerjava med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja pri obveščanju staršev.

Primerjava med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja pri sporočilih za starše je pokazala, da daljša besedila s poudarjenimi ključnimi besedami uporablja enako število vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja. Pri pisanju sporočil, napisanih v obliki besedila, »prevladujejo« vzgojitelji. Več pomočnikov vzgojitelja kot vzgojiteljev pa piše kratka in jedrnata sporočila. Sklenem lahko, da obstajajo razlike med sporočili, ki jih pripravijo vzgojitelji ali pomočniki vzgojitelja.

7.2.3 Ali imajo strokovni delavci težave pri izpolnjevanju obrazcev

Zanimalo me je, ali imajo strokovni delavci težave pri izpolnjevanju obrazcev.

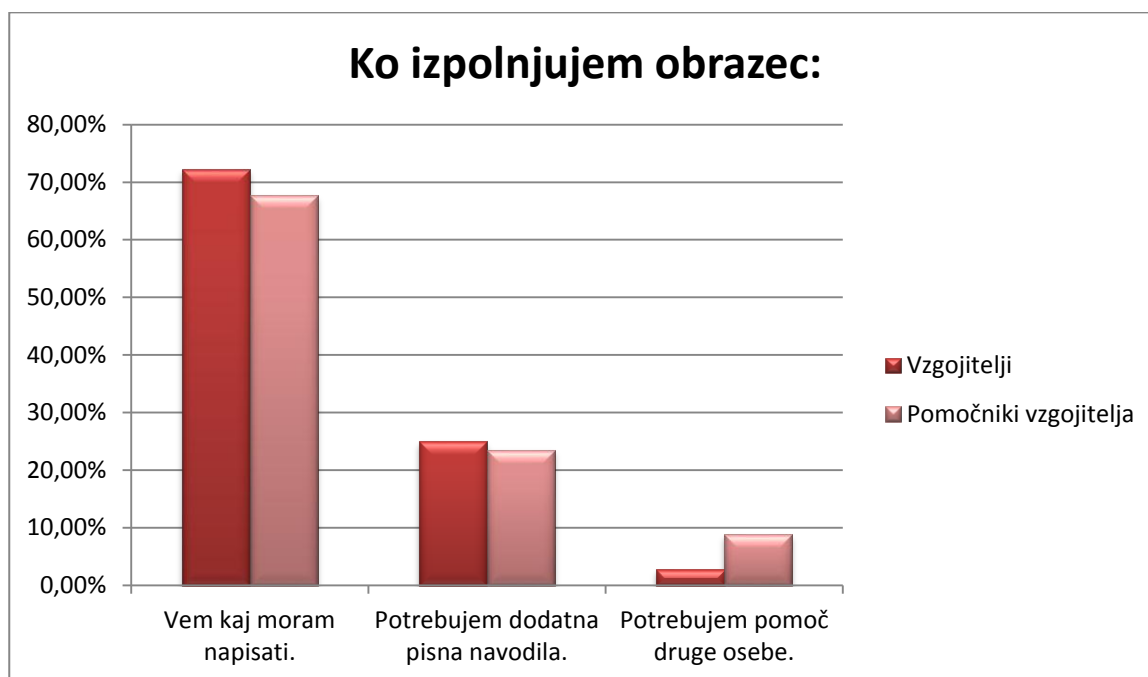

Slika 11: Težave strokovnih delavcev pri izpolnjevanju obrazcev.

Izpolnjevanje obrazcev je lahko zelo zapleteno, saj ima vsak obrazec svoja navodila in zahteve, ki jih ljudje s slabo funkcionalno pismenostjo težko ali celo ne razumejo. Strokovni delavci navajajo, da z izpolnjevanjem obrazca v večini nimajo težav. Petina jih potrebuje dodatna pisna navodila, nekaj pa si jih poišče pomoč pri drugi osebi. Rezultati anketnega vprašalnika kažejo na to, da strokovni delavci vrtca nimajo težav pri izpolnjevanju obrazcev.

7.2.3.1 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali imajo težave pri izpolnjevanju obrazcev

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali imajo težave pri izpolnjevanju obrazcev.

Slika 12: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, ali imajo težave pri izpolnjevanju obrazcev

Primerjalna slika nam pokaže, da pri izpolnjevanju obrazcev med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja ni večjih razlik. Pomočniki vzgojitelja večkrat kot vzgojitelji pri izpolnjevanju obrazcev poiščejo pomoč druge osebe.

7.2.4 S kakšnimi težavami se srečujejo strokovni delavci pri pisanju priprav in analiz

Zanimalo me je, s kakšnimi težavami se srečujejo strokovni delavci pri pisanju priprav in analiz.

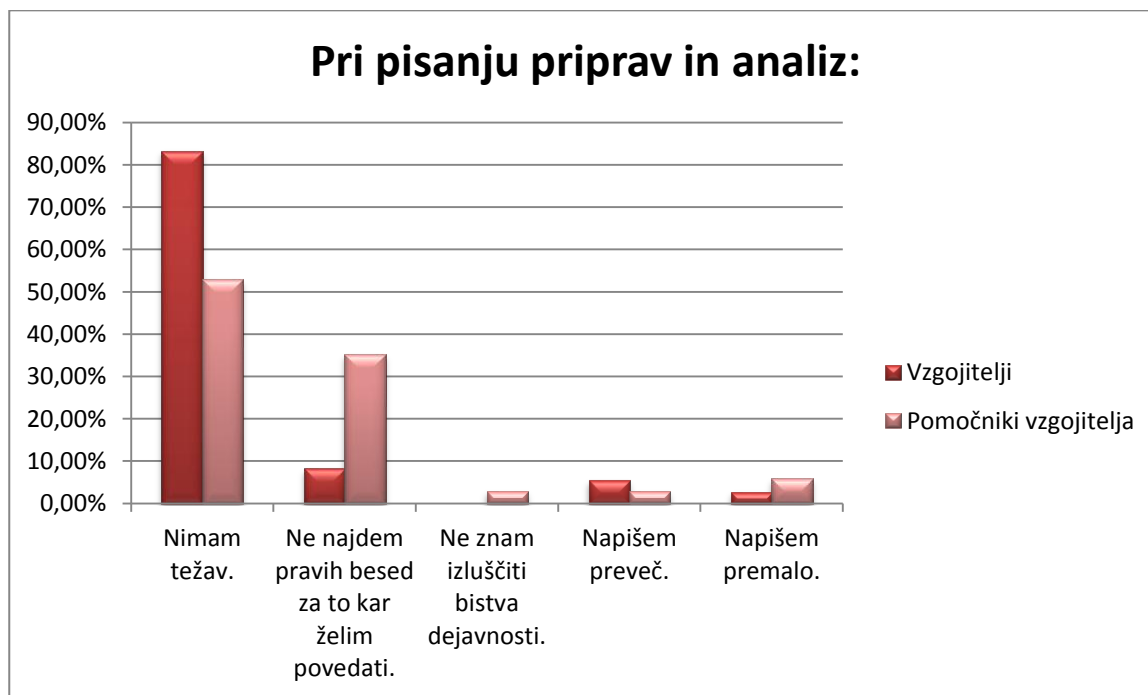
Slika 13: Težave strokovnih delavcev pri pisanju priprav in analiz.

Skupnih navodil, kako napisati priprave in analize, pravzaprav nimamo. Vse smernice, kakšna naj bi načrtovanje in analiza bili ter kako naj bi bili oblikovani, so izpeljane iz subjektivne teorije, znanja in prakse posameznega vzgojitelja. Tudi iz moje raziskave je razvidno, da se več kot polovica strokovnih delavcev ne srečuje z nikakršnimi težavami pri pisanju priprav in analiz. Pri težavah, ki pa se pojavljajo, pa prevladuje, da za to, kar želijo povedati, ne najdejo pravih besed.

7.2.4.1 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kakšne težave imajo pri pisanju priprav in analiz

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kakšne težave imajo pri pisanju priprav in analiz.

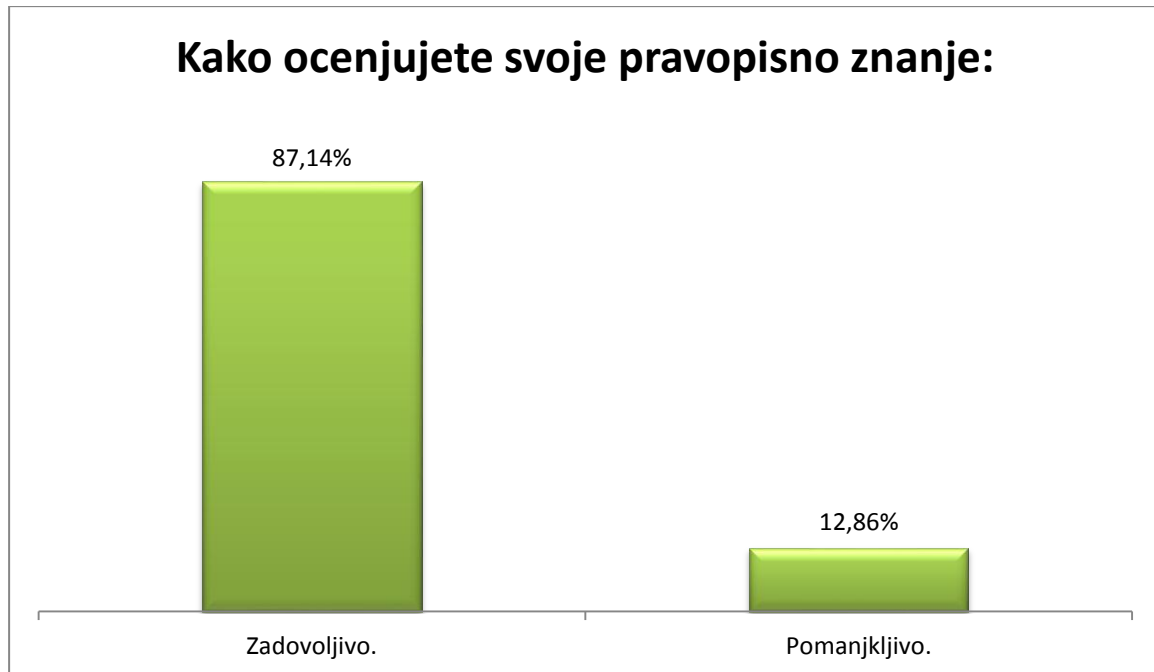

Slika 14: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kakšne težave imajo pri pisanju priprav in analiz.

Pri primerjavi rezultatov lahko opazimo, da se pri pisanju priprav in analiz pomočniki vzgojitelja srečujejo z več težavami kot vzgojitelji. Omenim lahko, da je pisanje omenjene dokumentacije naloga vzgojitelja, razen če je ta dalj časa odsoten. Pomočniki vzgojitelja se torej s tovrstnim pisanjem ne srečujejo pogosto in imajo zaradi pomanjkanja izkušenj verjetno več težav. Pomočniki vzgojitelja so tudi tisti, ki pri pisanju po navadi ne najdejo pravih besed, za to kar želijo povedati. Sklenem lahko, da se pomočniki vzgojitelja srečujejo z več težavami pri pisanju priprav in analiz kot vzgojitelji.

7.2.5 Kako strokovni delavci ocenjujejo svoje pravopisno znanje

Zanimalo me je kako strokovni delavci ocenjujejo svoje pravopisno znanje.

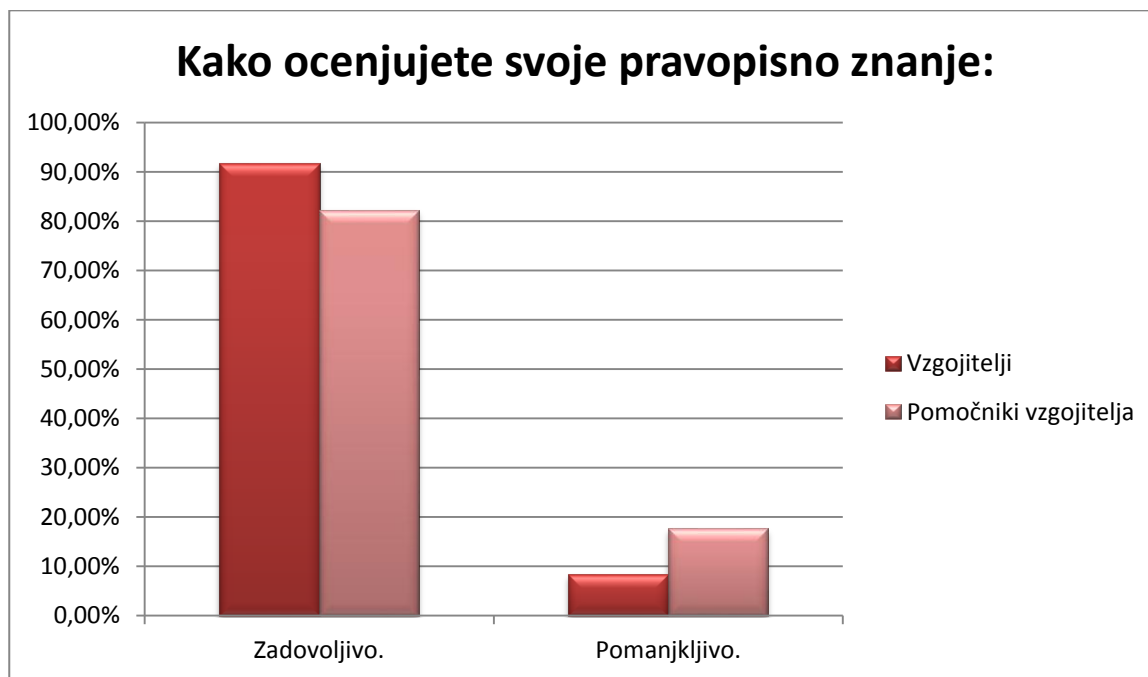
Slika 15: Kako strokovni delavci ocenjujejo svoje pravopisno znanje.

Beseda je temeljna enota besednega jezika, vendar za sporočanje v danem jeziku ni dovolj le to, da obvladamo posamične besede (slovar) – obvladati moramo tudi slovnične ter pravorečna in pravopisna pravila. Slovnična pravila urejajo vezanje besed v višje enote, učijo nas torej tvoriti pravilne besedne zveze, povedi in besedila (zveze povedi). Pravorečna pravila nas učijo pravilnega/knjižnega izgovarjanja besed in višjih enot. Zajemajo pravila o izgovarjanju glasov v različnih položajih v besedi, naglaševanje besed in o trajanju naglaščenega samoglasnika, zajemajo pravila o melodiji, glasnosti, hitrosti in višini govorjenja, delanju premorov in barvanju glasov. Pravopisna pravila nas učijo pravilnega pisanja besed in višjih enot. Zajemajo pravila o zapisovanju glasov s črkami, rabi velikih in malih črk, rabi ločnic, deljenju besed, pisanju besed skupaj, narazen ali z vezajem in pisanju prevzetih besedil (Na pragu besedila 1, 2004: 11).

Iz podatkov je razvidno, da strokovni delavci svoje pravopisno znanje ocenjujejo kot zadovoljivo.

7.2.5.1 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na oceno svojega pravopisnega znanja

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kako ocenjujejo svoje pravopisno znanje.

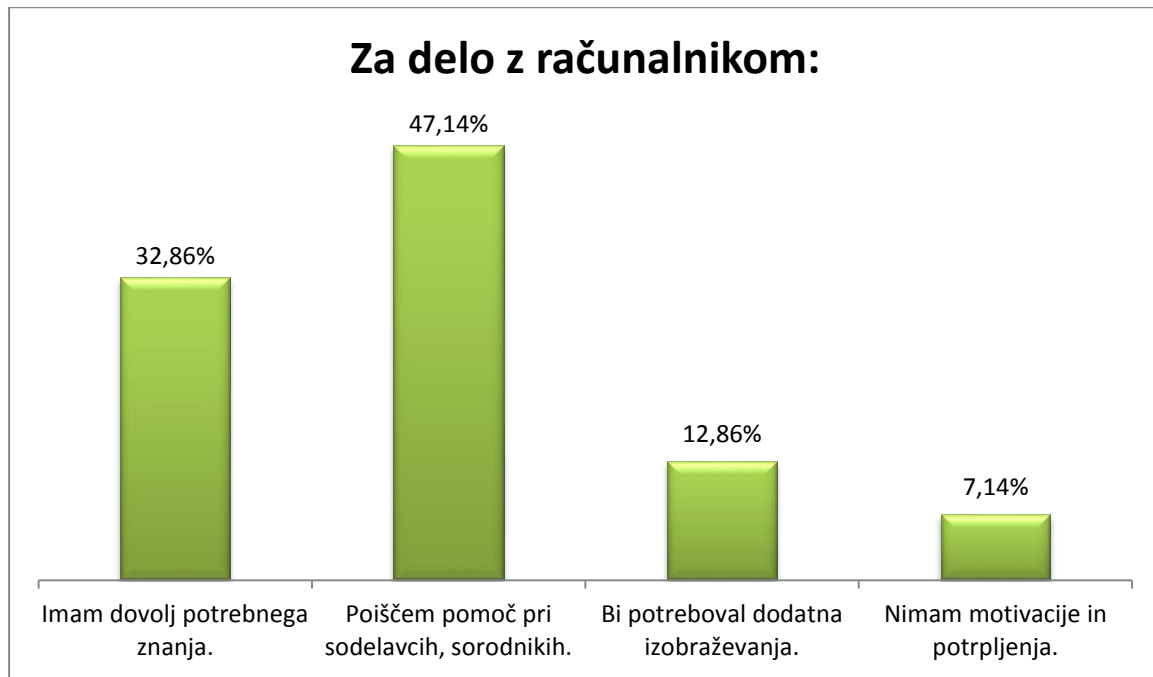
Slika 16: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na oceno svojega pravopisnega znanja.

Primerjava pridobljenih rezultatov pokaže, da velika večina vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja ocenjuje svoje pravopisno znanje kot zadovoljivo. Pri pomočnikih vzgojitelja prednjači ocena lastnega pravopisnega znanja kot pomanjkljivega. Iz podatkov lahko sklepam, da v oceni lastnega pravopisnega znanja med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja ni večjih razlik.

7.3 Računalniška pismenost strokovnih delavcev vrtca

7.3.1 Kakšno je znanje strokovnih delavcev pri delu z računalnikom

Zanimalo me je, kakšno je znanje strokovnih delavcev pri delu z računalnikom.

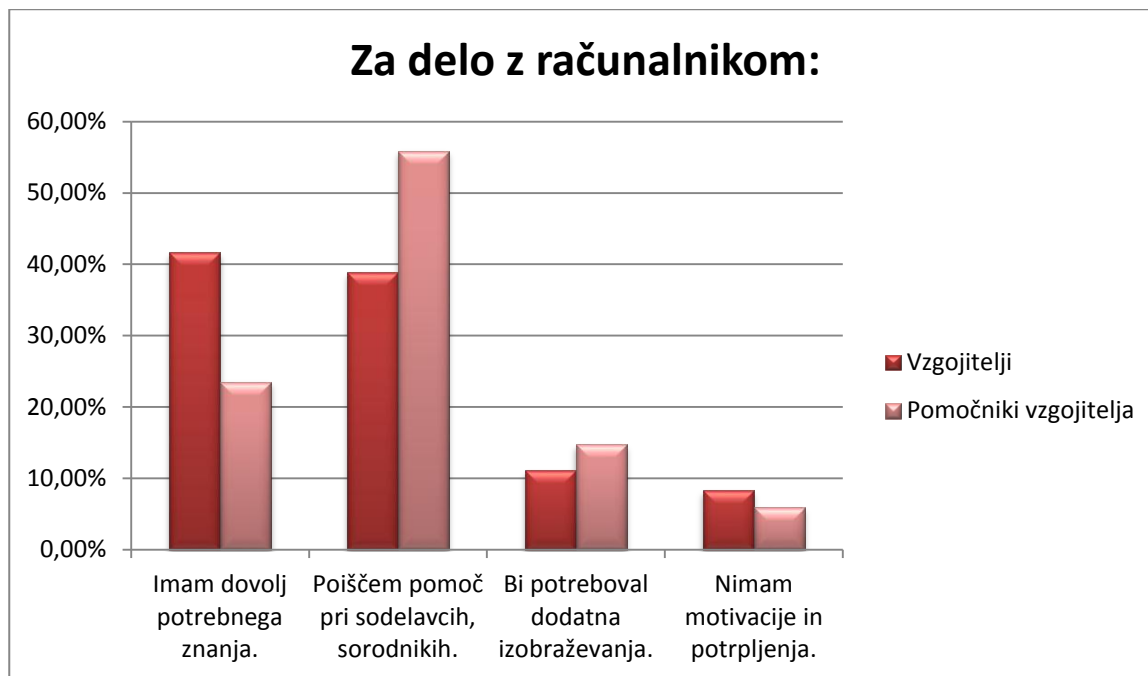

Slika 17: Računalniško znanje strokovnih delavcev vrtca.

Računalništvo je veda, ki se venomer razvija, izpopolnjuje in nadgrajuje. Opažam, da še posebej starejše generacije težko sledijo vsem novitetam na tem področju, saj z računalniki niso odraščali in se v večini tudi neradi odločajo za izobraževanja v tej smeri. Iz moje raziskave je razvidno, da se strokovni delavci srečujejo s težavami, pri delu z računalnikom, saj jih le tretjina ocenjuje svoje znanje kot zadovoljivo. Pomoč pri delu z računalnikom si najpogosteje poiščejo kar pri sodelavcih ali sorodnikih, temu sledijo dodatna izobraževanja, nekaj anketiranih pa meni, da za delo z računalnikom niti nimajo potrebne motivacije in potrpljenja.

7.3.1.1 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede računalniškega znanja

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, kakšno je njihovo računalniško znanje.

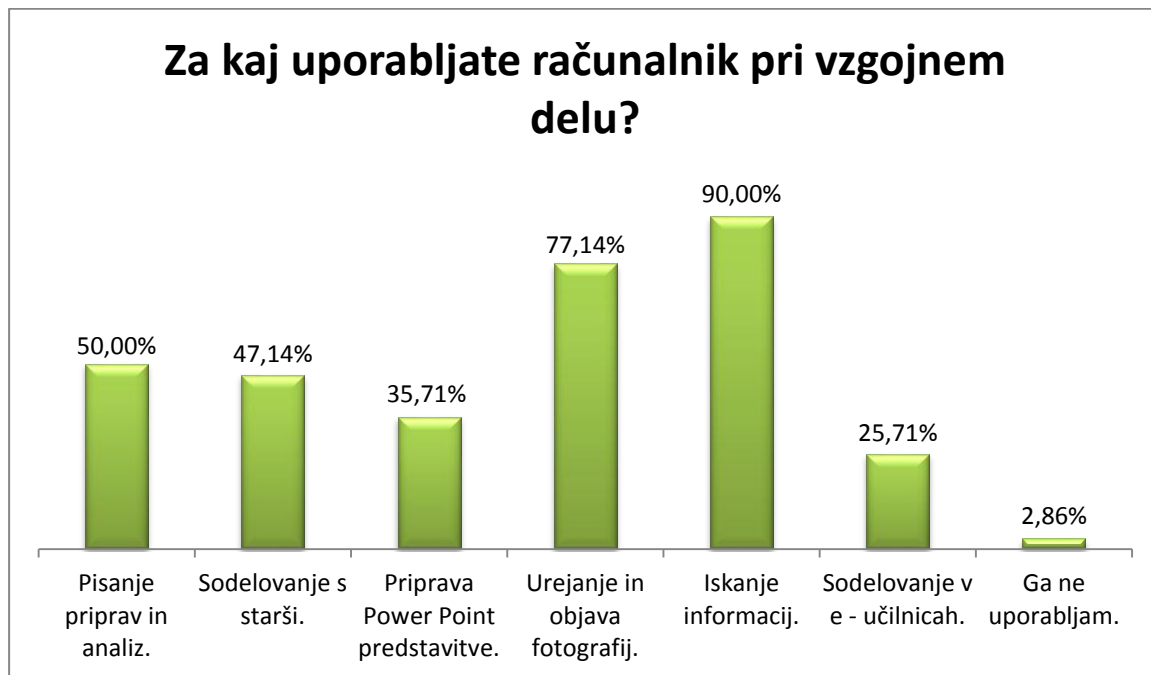

Slika 18: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede računalniškega znanja.

Iz primerjave rezultatov je razvidno, da obstajajo razlike v računalniškem znanju med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja. Pomočniki vzgojitelja navajajo, da imajo premalo potrebnega znanja in da si v večini pomoč za delo z računalnikom poiščejo pri sodelavcih ali sorodnikih. Sklepam lahko, da imajo v povprečju vzgojitelji več potrebnega znanja za delo z računalnikom kot pomočniki vzgojitelja.

7.3.2 V kakšne namene strokovni delavci vrtca uporabljajo računalnik pri vzgojnem delu

Zanimalo me je, v kakšne namene uporabljajo strokovni delavci vrtca računalnik pri vzgojnem delu.

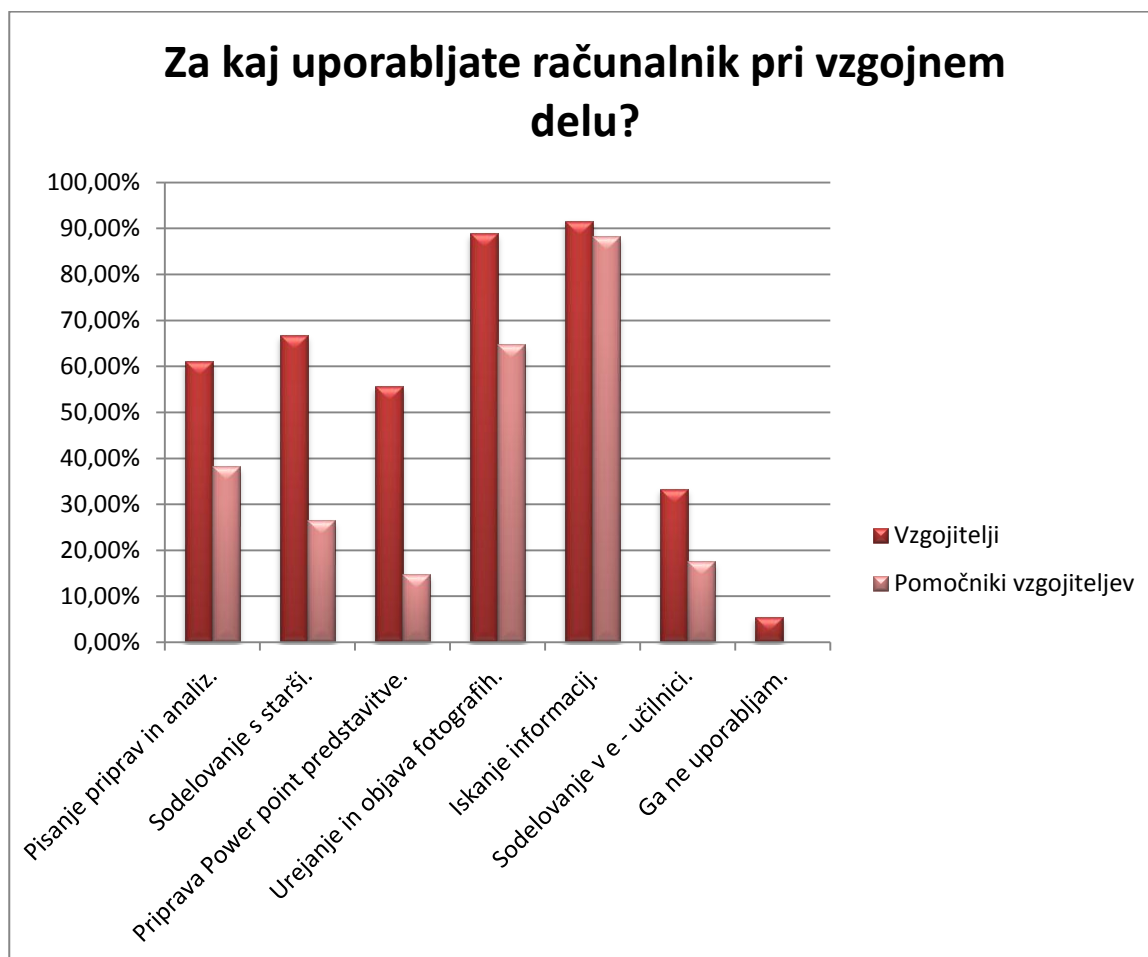

Slika 19: Namen uporabe računalnika strokovnih delavcev pri vzgojnem delu.

Pri vzgojnem delu je računalnik nadomestil ročno pisanje večine dokumentacije in obvestil. Prav tako se uvajajo e-učilnice in komunikacija ter obveščanje preko elektronske pošte. Strokovni delavci uporabljajo računalnik predvsem za iskanje informacij, urejanje in objavo fotografij ter za pisanje priprav in analiz. Slaba polovica anketiranih ga uporablja tudi pri sodelovanju s starši. Dobra tretjina za pripravo Power Point predstavitev. Slaba tretjina za sodelovanje v e-učilnicah. Dva anketiranca pa računalnika sploh ne uporabljata. Sklenem lahko, da strokovni delavci redno uporabljajo računalnik pri vzgojnem delu.

7.3.2.1 Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na uporabo računalnika pri vzgojnem delu

Primerjal sem dobljene odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na to, v kakšne namene uporabljajo računalnik pri vzgojnem delu.

Slika 20: Primerjava vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja glede na uporabo računalnika pri vzgojnem delu.

Primerjava rezultatov pokaže, da obstajajo razlike pri uporabi računalnika pri vzgojnem delu med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja. Za celostno in napredno izvajanje vzgojnega dela ga skorajda nujno potrebujejo le vzgojitelji, zato je zanimivo, da zmoreta dva vzgojitelja slediti trendom brez vsakršne uporabe računalnika. Iz rezultatov je razvidno, da vzgojitelji več kot pomočniki vzgojitelja uporabljajo računalnik pri vzgojnem delu na vseh omenjenih področjih.

7.4 Sklepne ugotovitve

V diplomski nalogi sem postavil štiri hipoteze, ki se nanašajo na bralno, funkcionalno in računalniško pismenost strokovnih delavcev v vrtcu.

Hipotezo, da imajo »vzgojitelji pozitiven odnos do branja«, lahko glede na rezultate anketnega vprašalnika potrdim. Anketiranci v veliki večini radi berejo, to počnejo skoraj vsak dan, kar je skupaj štiri ure ali več branja na teden. Anketiranci prav tako dajejo prednost tiskanim virom pred drugimi mediji (televizija, splet ...). Med tiskanimi viri si najpogosteje izbirajo leposlovno literaturo, sledijo ji strokovna literatura, publicistika in splet. Eden izmed anketirancev navaja, da bere tudi raziskovalna dela.

Hipotezo, da »vzgojitelji kritično razmišljajo o prebranem«, lahko glede na rezultate anketnega vprašalnika ovržem. Anketiranci sicer navajajo, da o prebranih besedilih razmišljajo in si ustvarijo lastno mnenje, vendar le tretjina o njih tudi kritično razmišlja. V primerjavi s pomočniki vzgojitelja, se vzgojitelji večkrat poslužujejo kritičnega razmišljanja, pomočniki vzgojitelja pa o prebrani vsebini večkrat razpravljajo z drugimi.

Hipotezo, da je »dokumentacijska pismenost vzgojiteljev nezadostna«, lahko glede na rezultate anketnega vprašalnika ovržem. Anketiranci navajajo, da pri izpolnjevanju dnevnika nimajo težav. Pri splošnem izpolnjevanju obrazcev pa tretjina anketirancev potrebujejo dodatna pisna navodila ali pomoč druge osebe. Svojo pravopisno znanje ocenjujejo kot zadovoljivo.

Hipotezo, da je »računalniška pismenost vzgojiteljev nezadostna«, lahko glede na rezultate anketnega vprašalnika potrdim. Več kot polovica anketirancev navaja, da si morajo poiskati pomoč pri sodelavcih ali sorodnikih, ter da bi na tem področju potrebovali dodatna izobraževanja. Anketiranci računalnik najpogosteje uporabljajo za iskanje informacij na spletu, sledijo urejanje in objava fotografij, pisanje priprav in analiz, sodelovanje s starši, priprava PowerPoint predstavitve in sodelovanje v e-učilnicah.

V sedmem poglavju sem predstavil rezultate, ki sem jih pridobil s pomočjo anketnega vprašalnika, v naslednjem poglavju pa sledi zaključek.

8 SKLEP

Preko anketnih vprašalnikov sem dobil vpogled v to, kakšen odnos imajo strokovni delavci do branja, kaj največ berejo in ali o prebranem kritično razmišljajo. Ugotovil sem, da je njihov odnos do branja pozitiven, saj večina anketirancev bere skoraj vsak dan, kar v tednu znese okoli štiri ure. Največkrat berejo leposlovno literaturo. Po podatkih ankete strokovni delavci o prebranih besedilih razmišljajo, vendar jih kritično o tem premišlja le tretjina. Ugotovil sem tudi, da strokovni delavci nimajo težav pri izpolnjevanju dnevnika, le dva sta napisala, da včasih ne veda kam vpisati želeno. Na področju pisanja priprav in analiz anketiranci v večini nimajo nobenih težav, le nekaj jih pravi, da ne najdejo pravih besed za to, kar želijo napisati. Anketiranci v veliki večini trdijo, da imajo zadovoljivo pravopisno znanje. Prav tako sem ugotovil, da strokovni delavci nimajo zadostnega znanja za delo z računalnikom, saj jih več kot polovica potrebuje dodatno pomoč. Primerjava med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja kaže na to, da si mora veliko več pomočnikov vzgojitelja poiskati pomoč pri sodelavcih in sorodnikih kot vzgojitelji. Računalnik v največji meri uporabljajo za iskanje informacij, urejanje in objavo fotografij, pisanju priprav in analiz, manj pa za sodelovanje s starši, pripravo PowerPoint predstavitve in uporabo e-učilnic. Iz primerjave rezultatov med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja je razvidno, da vzgojitelji več kot pomočniki vzgojitelja uporabljajo računalnik pri vzgojnem delu na vseh omenjenih področjih.

Pozitivna ugotovitev moje raziskave je v tem, da strokovni delavci radi berejo, med drugim tudi strokovno literaturo in da raven funkcionalne pismenosti ustreza potrebam njihovega dela. Ob pojavu morebitnih težav pa se obračajo na sodelavce in sorodnike. Pri primerjavi rezultatov je razvidno, da ni večjih razlik v funkcionalni pismenosti med vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja. Tudi Kurikulum za vrtce med drugim poudarja, da morajo biti strokovni delavci pri svojem delu vedno bolj avtonomni in strokovno odgovorni, sposobni kritično vrednotiti svoje delo ter se stalno strokovno izpopolnjevati. Poleg tega tudi trg dela zahteva od vzgojiteljev odlično znanje slovenskega jezika, osnovno znanje za delo z računalnikom ter kompetentnost na mnogih področjih.

Nadaljnje delo v smeri raziskovanja funkcionalne pismenosti vzgojiteljev vidim v še bolj poglobljenem vprašalniku za strokovne delavce, s čimer bi strokovnim delavcem omogočil, da bi se v tematiko bolj poglobili in realnejše ocenili svoje sposobnosti. Zanimivo bi bilo pripraviti anketne vprašalnike za ravnatelje vrtcev, ki bi ocenili ustreznost funkcionalne

pismenosti strokovnih delavcev, glede na to da pregledujejo dokumentacijo, ki jo vodijo strokovni delavci.

9 LITERATURA

1. Bešter, M. (1994). Jezik in slovstvo. Funkcionalna (ne)pismenost v Sloveniji. Pridobljeno, 15. 10. 2012, s svetovnega spleta:
<http://www.ff.uni-lj.si/publikacije/jis/lat2/040/12c02.htm>
2. Cotič, M., Medved Udovič, V., Starc, S. (2011). Razvijanje različnih pismenosti. Ljubljana: Annales.
3. Družboslovne razprave, Vol. XXII, Delovno mesto kot dejavnik ohranjanja in izboljševanja pismenosti (2006).
4. Grginič, M. (2006). Družinska pismenost. Domžale: Izolit.
5. Grosman, M. (2006). Razsežnosti Branja. Ljubljana: Karantanija.
6. Možina, E. (2000). Pismenost odraslih v Sloveniji – pozabljen kapital. V Pismenost, participacija in družba znanja. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
7. Na pragu besedila 1. Učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol. (2004). Ljubljana: Rokus.
8. Obrazi pismenosti: Spoznanja o razvoju pismenosti odraslih (2011). Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
9. Pečjak, S. (2010). Psihološki vidiki bralne pismenosti : od teorije k praksi. Ljubljana: Birografika Biro.
10. Skupno posvetovanje specialnih in visokošolskih knjižnic. (2; 2006). Informacijska pismenost med teorijo in prakso. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih združenj Slovenije.
11. 4. Andragoški kolokvij. (2000). Pismenost, participacija in družbena znanja. Ljubljana: Pleško.

10 PRILOGA

VPRAŠALNIK ZA STROKOVNE DELAVCE VRTCEV

Moje ime je Luka Sterle in sem absolvent predšolske vzgoje na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. V okviru diplomske naloge želim raziskati funkcionalno pismenost vzgojiteljev v vrtcu.

---

1. Vaše delovno mesto (ustrezno obkroži):

vzgojitelj/-ica   pomočnik/-ica vzgojitelja

2. Delovne izkušnje v vrtcu (ustrezno obkroži):

- a) 0–5 let,
- b) 6–10 let,
- c) Več kot 10 let,
- d) Več kot 20 let.

3. Odnos do branja (ustrezno podčrtaj)

- a) Ali radi berete? (en odgovor)

DA.

NE.

BEREM, KER MORAM.

LJUBŠI SO MI DRUGI MEDIJI (televizija, splet ...).

DRUGO: _____

- b) Največ berem:

LEPOSLOVNO LITERATURO.

STROKOVNO LITERATURO.

PUBLICISTIKO (revije, časopise).

BESEDILA NA SPLETU.

DRUGO: _____

c) Ko preberem besedilo:

VERJAMEM VSEMU, KAR JE AVTOR NAPISAL (on je strokovnjak).
O NJEM RAZMISLIM IN SI USTVARIM LASTNO MNENJE.
POIŠČEM SORODNE TEME IN KRITIČNO RAZMIŠLJAM.
O NJEM RAZPRAVLJAM Z DRUGIMI.

d) Kako pogosto berete? (kolikokrat na teden in koliko časa)

---

4. Funkcionalna pismenost pri vzgojnem delu (ustrezno podčrtaj)

a) Ali imate težave pri izpolnjevanju dnevnika:

DA.

NE.

Če ste odgovorili z DA, napišite katere:

---

b) Vaša sporočila za starše so:

KRATKA IN JEDRNATA.

NAPISANA V OBLIKI BESEDILA.

DALJŠA S POUJARJENIMI KLJUČNIMI BESEDAMI.

c) Ko izpolnjujem obrazce:

VEM KAJ MORAM NAPISATI.

POTREBUJEM DODATNA PISNA NAVODILA.

POTREBUJEM POMOČ DRUGE OSEBE.

d) Pri pisanju priprav in analiz:

NIMAM TEŽAV.

NE NAJDEM PRAVIH BESED ZA TO KAR ŽELIM POVEDATI.

NE ZNAM IZLUŠČITI BISTVA DEJAVNOSTI.

NAPIŠEM PREVEČ.

NAPIŠEM PREMALO.

e) Kako ocenjujete svoje pravopisno znanje:

ZADOVOLJIVO.

POMANJKLJIVO.

5. Računalniška pismenost (ustrezno podčrtaj):

a) Za delo z računalnikom: (en odgovor)

IMAM DOVOLJ POTREBNEGA ZNANJA.

POIŠČEM POMOČ PRI SODELAVCIH, SORODNIKIH.

BI POTREBOVAL DODATNA IZOBRAŽEVANJA.

NIMAM MOTIVACIJE IN POTRPLJENJA.

b) Za kaj uporabljate računalnik pri vzgojnem delu?

(lahko več odgovorov)

PISANJE PRIPRAV IN ANALIZ.

SODELOVANJE S STARŠI.

PRIPRAVA POWER POINT PREDSTAVITVE.

UREJANJE IN OBJAVA FOTOGRAFIJ.

ISKANJE INFORMACIJ.

SODELOVANJE V E-UČILNICAH.

GA NE UPORABLJAM.

IZJAVA

Podpisan Luka Sterle, študent pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, smer Predšolska vzgoja, izjavljam, da je diplomska naloga z naslovom Funkcionalna pismenost vzgojiteljev v vrtcu, pri mentorici dr. Dariji Skubic, izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela. Poskrbel sem, da so dela vseh avtorjev oz. avtoric, ki sem jih uporabil v nalogi, ustrezno navedena oz. citirana. Poskrbel sem tudi, da so vsa dela drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu literature, ki je sestavni element diplomske naloge.

(podpis študenta)

Ljubljana, _____